

Τὸ Σύμβολον Πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ κήρυγμα τῆς Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς

Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ*

I. Τὸ Σύμβολον πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως

1. Ἡ χριστολογία τοῦ Συμβόλου πίστεως

Τὸ Σύμβολον πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως ἀποτελεῖ τὴν περιεκτικὴν κωδικοποίησιν τῆς ὅλης ἀποστολικῆς καὶ μεταποστολικῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως τόσο γιὰ τὸ ὅλο μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ θείας οἰκονομίας, ὅσο καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Συνεπῶς, τόσο ἡ «Ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ», ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ὅσο καὶ ὁ ὅλος «Ἐπίγειος Βίος τοῦ Χριστοῦ», ἀποτελοῦν, μὲ τὴ συνεργία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν «δημιουργικῶς» προσληφθεῖσα, ἐκ τῶν καθαριασθέντων ἀγνῶν αἱμάτων τῆς παρθένου Μαρίας, γιὰ νὰ φανερωθῇ ἡ «ἐν Χριστῷ» μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐπίγεια Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ Ἐκκλησία λοιπὸν αὐτὴ ἀνέλαβε τὴ σωτηριολογικὴ τῆς ἀποστολῆς «εἰς πάντα τὰ ἔθνη» καὶ «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς», μὲ τὴν συνεργίαν πάντοτε τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹.

Εἶναι ὁμως προφανὲς ἢ εὐνόητον ὅτι ὁ ἐγκεντρισμὸς τῶν πιστῶν στό «σῶμα Χριστοῦ» τῆς ἐπίγειας Ἐκκλησίας προϋπέθετε ἀπαραιτήτως τὴν «ἐν Χριστῷ» τριαδικὴ «Ὁμολογία πίστεως» ὅλων τῶν βαπτιζομένων κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ εἰσαγωγικοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος, ἀφοῦ

* Ὁ Βλάσιος Ἰω. Φειδᾶς εἶναι Ὁμότ. Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

1. *Ματθ.* 28, 18-20· *Ἰω.* 15, 26-27· 16, 7-14· 20, 21-23· *Πράξ.* 1, 7-8· 2, 1-4· *Α΄ Κορ.* 11, 23-29· *Ἐφес.* 2, 13-22· *Κολοσ.* 1, 15-24 κ.ά.

εἶχε λάβει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τὸ Βάπτισμα Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπως ἐπίσης τὸ ἔλαβαν καὶ οἱ ἀπόστολοί του. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα ὅμως αὐτό, ὅλοι οἱ ἀπόστολοι ἔλαβαν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ καὶ τὴ δική του ἐξουσία, ἦτοι μὲ τὸ «ἐμφύσημα» τοῦ Χριστοῦ ὡς χειροτονία, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάστασή Του, γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν, μὲ τὴ συνεργία πάντοτε τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἀναληφθεῖσα σωτηριολογική τους ἀποστολὴ στὴν ἐπίγεια Ἐκκλησία Του².

Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τοὺς προέτρεψε σαφῶς: «*Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν, καὶ ἰδοὺ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος*», ἦτοι μὲ τὴν ἀδιάλειπτη τέλεση τοῦ θεοσύστατου μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας³. Πράγματι, ὁ Χριστὸς ἐτέλεσε τὸν «*Μυστικὸν Δείπνον*» μὲ τοὺς ἀποστόλους Του, πρὶν ἀπὸ τὴ Σταύρωσή Του καὶ ἀπὸ τὸ θεῖο Πάθος, γιὰ νὰ τοὺς δηλώσῃ τὸν κοινὸ λόγον, χρόνον ἢ τρόπο τῆς ἀδιάλειπτης παρουσίας Του «*πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος*»⁴.

Συνεπῶς, στὸν *Μυστικὸν Δείπνον* ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τοὺς ὑπέδειξε ρητῶς «*τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*», ὥστε νὰ συνεχισθῇ ἡ τέλεση καὶ τοῦ δικοῦ τους εὐχαριστιακοῦ *Μυστικοῦ Δείπνου* σὲ ὅλες τὶς τοπικὲς ἐκκλησίες «*πάντων τῶν ἐθνῶν*» καὶ «*ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς*», μὲ τὴν συνεργία πάντοτε τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ βεβαιώνεται πάντοτε σὲ λειτουργικὸ χρόνο καὶ μὲ ὄρατὸ μάλιστα τρόπο στὸ τελούμενο ἀπὸ τὴν ἐπίγεια Ἐκκλησία θεοσύστατο αὐτὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ἢ ἀδιάλειπτη παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας του, ἦτοι «*ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ*» ὁ Χριστὸς στὴν ἔνδοξη δεύτερη παρουσία Του⁵.

Προφανῶς, τόσο ἡ εὐαγγελική, ὅσο καὶ ἡ ἀποστολικὴ παράδοση συνέδεσαν τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας μὲ τὴ «*χριστοκεντρικὴ ὀντολογία*» τῆς τελοῦσης τὸ μυστήριον αὐτὸ ἐπίγειας Ἐκκλησίας, ἦτοι ὡς τοῦ ἐνὸς καὶ μοναδικοῦ αἰωνίου ἱστορικοῦ σώματος Χριστοῦ, «*ὃ ἐστὶν ἡ*

2. *Ἰω.* 16, 7-14· 20, 21-23· *Πράξ.* 1, 7-8· 2, 1-4.

3. *Ματθ.* 28, 18-20· *Ἰω.* 20, 21-23· *Πράξ.* 1, 7-8· *Α' Κορ.* 11, 23-29.

4. *Ματθ.* 26, 26-29· *Μάρκ.* 14, 22-25· *Λουκ.* 22, 19-21· *Ἰω.* 6, 51-58.

5. *Α' Κορ.* 11, 23-26.

Ἐκκλησία»⁶. Ὑπὸ τὴν προοπτικὴν λοιπὸν αὐτὴν, ἡ κύρια σωτηριολογικὴ ἀποστολὴ τῆς ἐπίγειας Ἐκκλησίας συνδέεται πάντοτε καὶ ἀρρήκτως μὲ τὴν ἱεραποστολικὴν δράση της γιὰ τὴν ἀναγκαία προβολὴ καὶ διάδοσις τοῦ Ἀποστολικοῦ Κηρύγματος ὄχι μόνο στοὺς ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ στοὺς μακρὰν, ἦτοι «εἰς πάντα τὰ ἔθνη», «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς»⁷.

Βεβαίως, ἡ μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τοῦ οἰκουμενικοῦ Συμβόλου πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως προϋποθέτει ἀπαραιτήτως τὴν πάντοτε ζῶσα καὶ πάντοτε ἐνεργὸ ἱεραποστολικὴν συνείδησις τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ὄχι μόνο γιὰ τὸ Ἀποστολικὸ Κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἄρρηκτην σχέσις του μὲ τὴν ὅλη μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε, κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, ὁ Χριστός, σαρκωθείς ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, «Ἐκκλησίας σάρκα ἀνέλαβεν»⁸, γιὰ νὰ ἐγκεντρίζονται συνεχῶς στὸ αἰώνιο αὐτὸ ἱστορικὸ σῶμα τοῦ ὅλοι οἱ πιστοί, ἦτοι «πάντες οἱ ὄντες, οἱ γενόμενοι καὶ οἱ ἐσόμενοι, ἐν ἐνὶ σώματι»⁹.

Ὑπέροχο ὅμως ὑπόδειγμα τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως ὄλων τῶν ἀποστόλων στὸν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο ἀναδείχθηκε ὁ μεταστραφεὶς στὸν Χριστιανισμό, κατὰ θαυμαστὸ μάλιστα τρόπο, ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ἐτόνιζε σαφῶς πρὸς τοὺς Κορινθίους τὴν ἀποστολικὴν συνείδησις: «Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῆ»¹⁰. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἱεραποστολικὸ ὑπόδειγμα καθιερώθηκε γενικῶς ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἐντυπωσιακὴν πληρότητα καὶ ποιότητα τοῦ Ἀποστολικοῦ τοῦ Κηρύγματος, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν κατάλληλη μεθοδολογία τῆς ζηλωτικῆς ἱεραποστολικῆς του δράσεως, στὸ ἐχθρικὸ μάλιστα περιβάλλον τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου.

Πράγματι, τὸ ἐντυπωσιακὸ αὐτὸ ἀποστολικὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου ἐφάρμοσαν καὶ ὅλοι οἱ διάδοχοι τῶν ἀπο-

6. Α' Κορ. 12, 24-27· Ἐφεσ. 1, 22-23· 2, 19-22· 3, 20-21· 4, 15-16· 5, 24-27. Κολοσ. 1, 17-18 καὶ 24.

7. Ματθ. 28, 18-20· Πράξ. 1, 7-8.

8. PG 52, 427.

9. PG 61, 264.

10. Α' Κορ. 4, 1-2.

στόλων στίς τοπικές Ἐκκλησίες τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου καὶ διαμόρφωσαν τὴν κοινὴ καὶ ἀξιόπιστη παράδοση ἱεραποστολικῆς δράσεως τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων. Ἡ παράδοση ὅμως αὐτὴ ἀναπτύχθηκε, μὲ ἐντυπωσιακὸ μάλιστα τρόπο, ὄχι μόνον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους ὄλων τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένη τοπικῶν Ἐκκλησιῶν (Ἐρμάς, Ἰουστίνος, Κλήμης, Πάνταινος, Τερτυλλιανός, Ὠριγένης, Λουκιανός κ.ἄ.), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας (Τιμόθεος, Τίτος, Κλήμης, Ἰγνάτιος, Πολύκαρπος, Εἰρηναῖος κ.ἄ.). Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ἡ ἱεραποστολικὴ αὐτὴ παράδοση τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου ἐπέσπευσε καὶ τὴν ἄμεση ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα, ὄχι μόνον στὸν γνωστὸ ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο, ἀλλὰ καὶ στὸν ἄγνωστο εὐρύτερο περιγυρὸ του τῶν εἰδωλολατρικῶν βαρβαρικῶν φύλων.

Συνεπῶς, ἦσαν καθοριστικὲς οἱ ἀποφάσεις τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἧτοι: α) νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν χριστιανικὴν θρησκεία, μὲ τὸ περίφημο μάλιστα *Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων* (313 μ.Χ.), β) νὰ μεταφέρῃ τὴν πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τὴν Ρώμη στὴν πολίχνη τοῦ Βυζαντίου-Κωνσταντινούπολη (324), γ) νὰ συγκαλέσῃ στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας τὴν *Α΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδο* (325), καὶ δ) νὰ καλέσῃ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους ὄλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τόσο τῆς Ἀνατολῆς, ὅσο καὶ τῆς Δύσεως γιὰ νὰ ὁμοφρονήσουν στὴν κοινὴ Ὁμολογία τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἧτοι ὅπως αὐτὴ ἐκφραζόταν στὰ ἤδη καθιερωμένα, ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς ἤδη χρόνους, *Βαπτιστήρια Σύμβολα* ὄλων σχεδὸν τῶν κατὰ τόπους χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὰ *Σύμβολα* λοιπὸν αὐτά, παρὰ τὶς ἐπὶ μέρους ἀσήμαντες διαφορές, εἶχαν ὡς κοινὴ τους ἀναφορὰ τὴν *τριαδολογία*, τὴν *χριστολογία*, τὴν *πνευματολογία* καὶ τὴν *ἐκκλησιολογία* τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου, ὅπως αὐτὲς εἶχαν προβληθῆ στίς περίφημες Ἐπιστολές του (πρὸς *Ῥωμαίους*, *Κορινθίους*, *Ἐφεσίους*, *Κολοσσαεῖς* κ.ἄ.). Πράγματι, οἱ ἀποστολικὲς αὐτὲς προτάσεις εἶχαν ἤδη καθιερωθῆ στὰ *Βαπτιστήρια Σύμβολα πίστεως*, ὡς μία συνοπτικὴ μάλιστα ἐκκλησιαστικὴ διακήρυξη, τόσο τῆς ἀποδοχῆς τῆς ὁμολογουμένης πίστεως τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως (*Regula fidei*), ὅσο καὶ τῆς ἀπορρίψεως τῶν αἰρετικῶν παρεκλίσεων τῶν χριστιανῶν (*Regula veritatis*).

Βεβαίως, κοινὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τοῦ «*Κανόνος ἀληθείας*» (*Regula fidei – Regula veritatis*) ἦταν μόνον ἡ ὑπὸ

τὸν ἐπίσκοπο τελουμένη στήν τοπική Ἐκκλησία «θεία Εὐχαριστία». Ὑπὸ τὸ πνεῦμα ὅμως αὐτό, κατὰ τὸν ἅγιο Εἰρηναῖο Λυῶνος, στήν τελουμένη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους θεία Εὐχαριστία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι: «*ἡμῶν γάρ [τῶν ὀρθοδόξων] σύμφωνος ἡ γνώμη [διδασκαλία] τῇ Εὐχαριστία, ἡ δὲ Εὐχαριστία βεβαιοῖ τὴν γνώμην*», ἐνῶ ὅσοι δὲν ἀναγνωρίζουν ἢ δὲν τρέφονται ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα Χριστοῦ τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶναι αἰρετικοί, γι' αὐτὸ ὀφείλουν: «*ἢ τὴν γνώμην ἀλλαξάτωσαν ἢ τὸ προσφέρειν τὰ εἰρημένα παραιτείσθωσαν*»¹¹.

Συνεπῶς, ἡ ἄρρηκτη καὶ ἀλληλέγγυα αὐτῇ διακριτῇ ὄντολογικῇ σχέσῃ τῆς ἐπίγειας Ἐκκλησίας καὶ τῆς τελουμένης ἀπὸ αὐτὴν θείας Εὐχαριστίας, ἔχει ἀπαραιτήτως τὴν ἐπίσης κοινὴ καὶ διακριτῇ ἀναφορὰ τῆς στὸ προσληφθὲν κατὰ τὴν Ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἀναληφθὲν στοὺς οὐρανοὺς, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἓνα καὶ μοναδικὸ αἰώνιο ἱστορικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Πράγματι, ὁ Χριστὸς τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ προσέλαβε «δημιουργικῶς», μὲ τὴ συνεργία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐκ τῶν καθαγιασθέντων ἁγνῶν αἱμάτων τῆς παρθένου Μαρίας, αὐτὸ ἔφερε στὸν ὅλο Ἐπίγειο Βίον Του, αὐτὸ ὑψωσε στὸν Σταυρὸ ὡς λύτρον ἀντὶ πολλῶν καὶ αὐτὸ ἔγινε τόσο ἡ ἐπίγεια, ὅσο καὶ ἡ οὐράνια Ἐκκλησία του.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διακήρυττε, μὲ κοινὸ μάλιστα γνώμονα τῆ διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου γιὰ τὴν ἄρρηκτη ὄντολογικῇ ταύτισιν τῆς ἐπίγειας Ἐκκλησίας μὲ τὸ ἓνα καὶ μοναδικὸ αἰώνιο ἱστορικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι: «*τῶ δὲ τῆς σαρκὸς ὀνόματι [=σῶμα Χριστοῦ] καὶ τὰ Μυστήρια [=θεία Εὐχαριστία] καλεῖν εἴωθεν ἡ Γραφή καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἄπασαν...*». Ἄλλωστε, ἀπὸ τὸ κέντημα μὲ τὴ λόγχη τοῦ σώματός Του στὸν Σταυρὸ ἐξῆλθε αἷμα καὶ ὕδωρ, ἐτόνισε δὲ ρητῶς, ὅτι: «*τοῦ Βαπτίσματος σύμβολον καὶ τῶν Μυστηρίων [=θείας Εὐχαριστίας] ἐστὶ τὸ αἷμα ἐκεῖνο καὶ τὸ ὕδωρ. Ἐξ ἑκατέρων τούτων ἡ Ἐκκλησία γεγέννηται... Ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἡ Ἐκκλησία συνέστηκεν...*»¹².

Πράγματι, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀποδέχθηκε προθύμως καὶ ὑποστήριξε πιστῶς τὴν παύλεια χριστολογία, ἥτοι γιὰ τὴν ἄρρηκτη σχέση Χριστοῦ

11. Κατὰ αἰρέσεων, IX, 18, 5.

12. PG 59, 463.

καὶ Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ διακήρυττε ἐπίσης ὅτι «ὁ Χριστὸς σαρκωθεὶς Ἐκκλησίας σάρκα ἀνέλαβεν»¹³. Ὑπὸ τὴν ἔννοια λοιπὸν αὐτῆ, ἐξηγεῖ τὰ σχετικὰ κεφάλαια τῶν σπουδαίων Ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου πρὸς Ῥωμαίους, Κορινθίους, Ἐφεσίους, Κολοσσαεῖς κ.ἄ., γιὰ νὰ τονίσῃ ὅτι: «οὕτω καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία. Καθάπερ γὰρ καὶ Σῶμα καὶ Κεφαλὴ εἶς ἐστὶν ἄνθρωπος, οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἐν ἔφησεν εἶναι [=Παῦλος], διὸ καὶ τὸν Χριστὸν ἀντὶ τῆς Ἐκκλησίας τέθεικεν, τὸ σῶμα αὐτοῦ οὕτως ὀνομάζων...»¹⁴.

Εἶναι ὁμῶς εὐνόητον ὅτι, ὅπως στὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ἡ συνεργία τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἦταν ἀπολύτως ἀναγκαία ὄχι μόνο γιὰ τὴ «δημιουργικὴ» πρόσληψη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθαγιασθέντων ἀγνῶν αἱμάτων τῆς παρθένου Μαρίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἔνωσή του μὲ τὴ θεία φύση τοῦ Χριστοῦ, ἦτοι στὴν ὑπόστασι τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀνέπτυξε τὴν ἀπαραίτητη ἀναγκαιότητα τῆς συνεργίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος γιὰ τὴν ἄρρηκτη καὶ ἀλληλέγγυα ἐνότητα ὄχι μόνο τῆς σχέσεως Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀποστολικὴ προέκτασή της στὴ ζωὴ τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος.

Συνεπῶς, ὁ θαυμαστής τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν ἱερός Χρυσόστομος ἀναφέρεται πάλι στὸν ἀπόστολο Παῦλο, γιὰ νὰ τονίσῃ ὀρθῶς ὅτι «ἐν ἐνὶ Πνεύματί φησιν [ὁ Παῦλος], πάντες γὰρ ἡμεῖς εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν [=σῶμα Χριστοῦ], ... τὸ κατασκευάσαν ἡμᾶς ἐν σῶμα γενέσθαι καὶ τὸ γεννησαν ἡμᾶς ἐν ἐστί Πνεῦμα, ... Οὐ μόνον τὸ βαπτίσαν ἡμᾶς ἐν (=Πνεῦμα), ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ ἐβάπτισε, τουτέστιν ἐφ' ᾧ ἐβάπτισεν, ἐν [=σῶμα Χριστοῦ], ἵνα πάντες ἐν σῶμα ὦμεν, εἰς τοῦτο ἐβαπτίσθημεν... καὶ πάντες εἰς ἐν Πνεῦμα ἐποτίσθημεν, ... πρὸς τὴν αὐτὴν ἤλθομεν μυσταγωγίαν, τῆς αὐτῆς ἀπολαύωμεν Τραπέζης [=θείας Εὐχαριστίας]. Καὶ διατί μὴ εἶπε ἐρωτῶν [ὁ Παῦλος] τὸ αὐτὸ σῶμα τρεφόμεθα καὶ τὸ αὐτὸ αἶμα πίνομεν; Ὅτι Πνεῦμα

13. PG 52, 427.

14. PG 61, 249-250.

εἰπὼν [ὁ Παῦλος], ἀμφότερα ἐδήλωσε, ... δι' ἀμφοτέρων γὰρ ἐν Πνεῦμα ποτιζόμεθα...»¹⁵.

Πράγματι, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος προέβαλε τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅτι: «εἷς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν [=Χριστόν]»¹⁶, γιὰ νὰ τονίσῃ σαφῶς: «τί γὰρ ἐστὶν ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ. Τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμβάνοντες; Σῶμα Χριστοῦ»¹⁷. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος προέβαλε τὴν αὐτονόητη σωτηριολογικὴ σημασία τοῦ «σώματος Χριστοῦ» ὄχι μόνο γιὰ νὰ τονίσῃ τὴ θεία συγκατάβαση, μὲ τὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἤτοι γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ὑπομνήσῃ στοὺς πιστοὺς καὶ τὴ δική τους προσωπικὴ εὐθύνη γιὰ τὴ σωτηρία τους. Ἡ εὐθύνη ὅμως αὐτὴ συνεπάγεται ἀπαραιτήτως τόσο τὸν ἐγκεντρισμὸ τους στὸ «σῶμα Χριστοῦ», «ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία»¹⁸, ὅσο καὶ γιὰ τὴν αὐθεντικὴ βίωση τῆς ἐν Χριστῷ καινῆς ζωῆς στὸ σῶμα τῆς ἐπίγειας Ἐκκλησίας, κατ' ἀναφορὰν μάλιστα καὶ πρὸς τὴν Οὐράνια Λειτουργία, στὴν ὁποία θύμα καὶ θυσιαστήριον εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.

Συνεπῶς, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰσήγαγε, ὅπως καὶ ἡ ὁμόφωνη ἀποστολικὴ καὶ πατερικὴ παράδοση, ἕναν ἐντυπωσιακὸ διάλογο μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ κάθε συγκεκριμένου πιστοῦ γιὰ νὰ συνειδητοποιηθῇ πληρέστερα τόσο ἡ μυσταγωγικὴ, ὅσο καὶ ἡ ἀναγωγικὴ πνευματικὴ του κλίμακα, ἤτοι μὲ κοινὸ μάλιστα τόπο τὴ μετοχὴ του στὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, γιὰ νὰ γίνῃ ὁ εὐλαβῆς πιστὸς μέτοχος τῆς ἀντικαταπεμπομένης ἀπὸ τὸ Οὐράνιον θυσιαστήριον θείας χάριτος, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ γίνῃ καὶ «θείας φύσεως κοινωνός»¹⁹, γιὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἀναληφθὲν στοὺς οὐρανοὺς ἕνα καὶ μοναδικὸ αἰώνιον ἱστορικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, «ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία»²⁰. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐτόνιζε ρητῶς ὅτι:

15. PG 61, 250-251.

16. Ἰω. 6, 35-40 καὶ Α' Κορ. 10, 17.

17. PG 61, 200.

18. Ἐφεσ. 1, 22-23· Κολοσ. 1, 17-18 καὶ 24.

19. Β' Πέτρου 1, 4.

20. Ἐφεσ. 1, 22-23· Κολοσ. 1, 17-18 καὶ 24.

Τὸ σῶμα ἡμῖν ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἀπὸ γῆς, ἵνα καὶ αὐτὸ εἰς οὐρανὸν ἀναγάγωμεν, οὐχ ἵνα δι' αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν γῆν κατασπῶμεν... Ἐγὼ [ὁ Χριστός] τὴν οὐσίαν ἠργάσαμην, σὺ [ὁ ἄνθρωπος] καλλώπισον τὴν προαίρεσιν... Ἄρχω, φησὶν, ἀγγέλων ἐγώ, καὶ σὺ διὰ τῆς ἀπαρχῆς [τοῦ σώματος]... Ἐπὶ θρόνου κάθημαι βασιλικῶν, καὶ σὺ συγκάθησαι διὰ τῆς ἀπαρχῆς... Προσκυεῖ σε τὰ χερουβείμ καὶ τὰ σεραφεείμ, πᾶσα ἡ ἀγγελικὴ δύναμις, ... διὰ τῆς ἀπαρχῆς... Ἦνωσά σε καὶ συνῆψα ἐμαυτῶ... Καὶ ἄνω σε ἔχω καὶ κάτω συμπλέκομαί σοι. Οὐκ ἀρκεῖ σοι, ὅτι σοῦ τὴν ἀπαρχὴν ἔχω ἄνω [ἄνθρωπινο σῶμα], ... Καὶ κάτω πάλιν κατέβην, οὐχ ἀπλῶς μίγνυμαι σοι, ἀλλὰ συμπλέκομαι, τρώγομαι, λεπτύνομαι κατὰ μικρόν, ἵνα πολλὴ ἡ ἀνάκρασις γένηται καὶ ἡ μίξις καὶ ἡ ἔνωσις (=θεία Εὐχαριστία). Τὰ γὰρ ἐνούμενα ἐν οἰκείοις ἔστηκεν ὄροις, ἐγὼ δὲ συνυφαίνομαί σοι... Ἐν εἶναι βούλομαι τὰ ἀμφότερα...»²¹.

Εἶναι λοιπὸν εὐνόητον ὅτι ἡ τριαδολογικὴ ἐρμηνεία τῆς χριστοκεντρικῆς ὀντολογίας τοῦ μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῶ θείας Οἰκονομίας ἀπὸ τὸν ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν Παῦλο ἦταν ἀναγκαία τόσο γιὰ τὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ὅσο καὶ γιὰ τὸν ὅλο Ἐπίγειο Βίον τοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τῆς ἄρρηκτης ὀντολογικῆς σχέσεως Χριστοῦ καὶ ἐπίγειας Ἐκκλησίας σὲ τοπικὴ, περιφερειακὴ καὶ οἰκουμενικὴ προοπτικὴ. Οἱ σχέσεις ὁμως αὐτὲς προσδιόρισαν, μὲ καθοριστικὸ μάλιστα τρόπο, ὄχι μόνον τὴν αὐθεντικὴ συνέχεια τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτονόητη σωτηριολογικὴ ἀποστολὴ τῆς, ἥτοι γιὰ τὴν ἄμεση ἀντίκρουση καὶ τῶν μεγάλων αἵρετικῶν συστημάτων ἢ τάσεων (Γνωστικισμοῦ, Μοντανισμοῦ, Μοναρχιανισμοῦ, Σαβελλιανισμοῦ κ.ἄ.).

Τὰ αἵρετικά ὁμως αὐτὰ συστήματα δροῦσαν πάντοτε, μὲ ἀνταγωνιστικὸ λόγο καὶ μὲ προκλητικὸ μάλιστα τρόπο, ἐναντίον τῆς ἐπικρατοῦσας χριστιανικῆς Ἐκκλησίας· γι' αὐτὸ προκαλοῦσαν ἐπικίνδυνες συγχύσεις ὄχι μόνον στὶς χριστιανικὲς κοινότητες τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ στὰ εἰδωλολατρικὰ βαρβαρικὰ φύλα τοῦ εὐρύτερου περιγύρου, μὲ τὴν ἀνοχὴ μάλιστα ἢ καὶ τὴν ἐνθάρρυνση τῶν ἐχθρικῶν γιὰ τὴν Ἐκκλησία ρωμαϊκῶν ἀρχῶν, ἰδιαίτερα δὲ σὲ περιόδους τοπικῶν ἢ καὶ γενικῶν διωγμῶν.

Πράγματι, ἡ τριαδολογικὴ, χριστολογικὴ, πνευματολογικὴ καὶ ἐκκλησιολογικὴ διδασκαλία τοῦ Κηρύγματος τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν

21. PG 62, 583-586.

Παύλου, όπως επίσης και ἡ ἐντυπωσιακὴ μεθοδολογία τῆς ἱεραποστολικῆς του δράσεως στὸν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο, καθόρισαν ὀριστικῶς καὶ τὸ συνοπτικὸ περιεχόμενον τῶν «*Βαπτιστηρίων Συμβόλων*» ὄχι μόνον σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς τοπικὲς Ἐκκλησίες τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου, ὡς ἀπαραιτήτων «*Κανόνων πίστεως*» (*Regula fidei*) ἢ καὶ ὡς «*Κανόνων ἀληθείας*» (*Regula veritatis*), ἀλλὰ καὶ στὴν ὅλη ἀποστολική, θεολογικὴ καὶ λειτουργικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων.

Ἡ παράδοση λοιπὸν αὐτὴ ἀναπτύχθηκε καὶ παρέμεινε ἀλώβητη ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς ἐγκρίτους διαδόχους τῶν ἀποστόλων ἢ καὶ ἀπὸ ἐγκρίτους θεολόγους τῆς μεταποστολικῆς ἐποχῆς (Κλήμης Ῥώμης, Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, Πολύκαρπος Σμύρνης, Ἰουστίνος ὁ μάρτυς, Εἰρηναῖος Λυῶνος, Τερτυλλιανός, Ἰππόλυτος, Κυπριανός, Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς, Ὀριγένης, Λουκιανὸς κ.ἄ.), οἱ ὅποιοι ἐπηρεάσαν τόσο τὴν Πατερικὴν παράδοση, ὅσο καὶ τὴν Ἱεραποστολικὴν δράση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν περίοδο τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας.

Συνεπῶς, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία ἢ καὶ ἀπαραίτητη ἡ ἐπιλεκτικὴ παράθεση τριῶν πολὺ σημαντικῶν ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὶς περιφημὲς θεολογικὲς Ἐπιστολὲς τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου, τὰ ὅποια ἐκφράζουν ὄχι μόνον τὸ ὄλο μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ θείας οἰκονομίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὸ ὄλο περιεχόμενον τοῦ ἐντυπωσιακοῦ Ἱεραποστολικοῦ Κηρύγματός του «*εἰς πάντα τὰ ἔθνη*» καὶ «*ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς*», συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀποστόλους του²². Ἄλλωστε, τὸ *Κήρυγμα* αὐτὸ ἐκφράζουν σαφῶς καὶ ὅλες οἱ Ἐπιστολὲς τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου²³.

2. Ἡ παύλεια Χριστιανικὴ Ἱεραποστολὴ

Τὰ ἀκολούθως παρατιθέμενα τρία σημαντικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὶς θεολογικὲς Ἐπιστολὲς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἦτοι: *Πρὸς Ἐφεσίους*²⁴

22. *Ματθ.* 28, 18-20· *Ἰω.* 16, 7-14 καὶ 20, 21-23· *Πράξ.* 1, 7-8 κ.ἄ.

23. Βλ. *Πρὸς Ῥωμαίους* 8, 1-11· 13, 1-9· *Α΄ Πρὸς Κορινθίους* 10, 15-17· 11, 23-29· 12, 12-14 καὶ 24-27· *Πρὸς Ἐφεσίους* 1, 17-23· 2, 11-22· *Πρὸς Κολοσσαεῖς*, 1, 12-23 κ.ἄ.

24. 1, 17-23 καὶ 2, 11-22.

καὶ Πρὸς Κολοσσαεῖς²⁵, ἐπιλέχθησαν ἅφ' ἑνὸς μὲν γιὰτι ἐκφράζουσι τὸ ὅλο σχεδὸν περιεχόμενον τόσο τῆς Ὁμολογίας τῆς πίστεως τῶν «Βαπτιστηρίων Συμβόλων» τῆς μεταποστολικῆς ἐποχῆς, ὅσο καὶ τοῦ «Ἀποστολικοῦ Κηρύγματος», ἅφ' ἑτέρου δὲ διότι βεβαιώνουσι τὴν ἄρρηκτη καὶ ἀλληλέγγυο σχέσιν τῆς «Χριστιανικῆς Ἱεραποστολῆς» μὲ τὴν ὀργανωμένη μέθοδο ἱεραποστολικῆς δράσεως ὅχι μόνον πρὸς τοὺς ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς μακρὰν, ἧτοι «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» καὶ «εἰς πάντα τὰ ἔθνη», «ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»²⁶:

α. ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῶν ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν εἰς τὸ εἶδέναι ὑμᾶς τίς ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ἦν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῆ ἐκκλησίας, ἣτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πληρουμένου.

[Εφ. 1, 17-23]

β. Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ, νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἳ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγγύς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἔλθων εὐηγγελίσαστο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς· ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἐνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι ἀλλὰ συμπολιταὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ

25. 1, 12-23.

26. Ματθ. 28, 18-20· Πράξ. 1, 7-8.

Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὕξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

[Ἐφεσ. 2, 11-22]

γ. εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἰκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῆς διανοίας ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου παραστήσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἐδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

[Κολοσ. 1, 12-23]

Ἡ παύλεια ἐπομένως Χριστιανικὴ Ἱεραποστολὴ εἶναι ὁ ἐσώτατος καὶ ἀμετάθετος σκληρὸς πυρὴν τῆς ὅλης διαχρονικῆς ἀποστολῆς τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι τῆς Ὁμολογίας τῆς πίστεως τοῦ κοινῶ Συμβόλου πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (325-381), τὸ ὁποῖο καθιερώθηκε ἀπὸ τῆ Βυζαντινῆ Ἱεραποστολῆ γιὰ ὅλες τὶς χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἢ Ὁμολογίες, παρὰ τὶς ὑφιστάμενες ὁμολογιακὲς διαφορὲς ἢ περιστασιακὲς ἀποκλίσεις. Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπόστολος τοῦ εὐαγγελίου τῆς πίστεως μὲ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ὅλου μυστηρίου τῆς θείας Οἰκονομίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἥτοι ὄχι μόνον μὲ τὴν Ἐνανθρώπησή του, ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ὅλο Ἐπίγειο βίον του, ἥτοι μὲ τὴ διδασκαλία τῆς πίστεως, τὰ θαυμαστὰ ἔργα, τὸ θεῖο Πάθος, τὴ Στάυρωση καὶ τὴν Ἀνάστασή Του.

Τὸ ἐξαιρετικὸ αὐτὸ ὑπόδειγμα Εὐαγγελικοῦ Κηρύγματος ἀκολούθησαν καὶ οἱ ἐπιλεγέντες ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ δώδεκα μαθητὲς ἢ ἀπόστολοι Του· γι' αὐτὸ καὶ εἶχε καὶ κατ' ἰδίαν συζητήσεις μὲ αὐτούς, ἦτοι ἄφ' ἑνὸς μὲν γιὰ νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους ἢ τὶς θαυμαστὰς πράξεις Του ὅπως αὐτὲς διασώθηκαν στὴν εὐαγγελικὴ παράδοση, ἄφ' ἑτέρου δὲ γιὰ νὰ τοὺς ἀναθέσῃ τὴν ἐξαγγελίαν ἢ τὴ μαρτυρίαν τοῦ ἐπιτελεσθέντος ἔργου στὸν Ἐπίγειο βίον του, μὲ τὴ συνεργίαν πάντοτε τοῦ ἁγίου Πνεύματος «εἰς πάντα τὰ ἔθνη» καὶ «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς», ἀφοῦ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἦσαν πάντοτε συνοδοὶ του, γι' αὐτὸ χαρακτηρίσθησαν καὶ ὡς αὐτόπτες ἢ αὐτήκοοι «μάρτυρες» τοῦ ἔργου του, ἐπειδὴ ἦσαν πάντοτε μαζί Του²⁷.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ὁ Χριστὸς προσκάλεσε τοὺς ἀποστόλους του στὸν *Μυστικὸν Δείπνον* γιὰ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ ἄφ' ἑνὸς μὲν τὴν πορεία Του πρὸς τὸ θεῖον Πάθος, ἄφ' ἑτέρου δὲ τὸν τρόπο τῆς συνεχοῦς παρουσίας Του στοὺς ἀποστόλους τόσο μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του ὅσο καὶ μετὰ τὴν Ἀνάληψίν Του στοὺς οὐρανοὺς²⁸. Πράγματι, στὸν *Μυστικὸν Δείπνον* ἀποκάλυψε ἐπίσης ὅτι ὁ μὲν ἁγιασμένος ἄρτος εἶναι τὸ ἴδιο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ ἁγιασμένος οἶνος εἶναι τὸ ἴδιο τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ τοὺς ἐκάλεσε μὲν νὰ φάγουν τὸν ἁγιασμένον ἄρτο καὶ νὰ πίνουν τὸν ἁγιασμένον οἶνο γιὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἐνωμένοι μὲ τὸν Χριστόν, ἀλλ' ὅμως τοὺς συνέστησε ἐπίσης νὰ τελοῦν καὶ αὐτοὶ τὸν *Εὐχαριστιακὸν Δείπνον*· γι' αὐτὸ τοὺς ἐτόνισε ἐπίσης ρητῶς τῆς θείας Λειτουργίας: «*τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*»²⁹.

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴν ὅμως αὐτῆ, ὁ ἀναστηθεὶς Χριστὸς, ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὴν Ἀνάστασίν του, ἐφανερώθηκε ὁ ἴδιος στοὺς ἀποστόλους του ἄφ' ἑνὸς μὲν γιὰ νὰ τοὺς μεταδώσῃ μὲ τὸ «ἐμφύσημά» του τὴ δική του ἐξουσία στοὺς ἀποστόλους του, γιὰ νὰ ἐξαγγείλουν τὸ εὐαγγελικὸ λυτρωτικὸ του μήνυμα «εἰς πάντα τὰ ἔθνη» καὶ «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς», ἄφ' ἑτέρου δὲ γιὰ νὰ τοὺς ὑποσχεθῇ τὴν ἄμεση ἀποστολὴν τοῦ

27. *Ματθ.* 28, 18-20· 20, 21-23· *Ἰω.* 15, 26-27· 16, 7-14· *Πράξ.* 1, 7-8 κ.ἄ.

28. *Ματθ.* 26, 26-29· *Μάρκ.* 14, 22-25· *Λουκ.* 22, 14-20· *Ἰω.* 6, 35-59· *Α΄ Κορ.* 11, 23-29 κ.ἄ.

29. *Λουκ.* 22, 19 καὶ *Α΄ Κορ.* 11, 24-25.

ἀγίου Πνεύματος καὶ νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ «εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» τῆς ἐν Χριστῷ θείας οἰκονομίας³⁰.

Πράγματι, ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς εἶπε στοὺς ἀποστόλους του: «εἰρήνη ὑμῖν καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἂν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς, ἂν τινῶν κρατῆτε, κεκράτηνται»³¹. Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς προέτρεψε τοὺς ἀποστόλους Του νὰ ἀναλάβουν τὴν Ἱεραποστολή τους καὶ τοὺς ἐτόνισε: «πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»³².

Συνεπῶς, ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀνάληψή Του, ἐνώπιον τῶν συνηγμένων ἀποστόλων καὶ τῶν εὐλαβῶν πιστῶν, «εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὐδὲ ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἔσεσθέ μου μάρτυρες ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς»³³. Πράγματι, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, συνηγμένων τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν εὐλαβῶν πιστῶν «ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν» κατῆλθε τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ «ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἀγίου»³⁴.

Εἶναι λοιπὸν προφανὲς ἢ εὐνόητον ὅτι τὸ ὅλον μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ θείας Οἰκονομίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀφ' ἑνὸς μὲν συνδέεται ἀρρήκτως μὲ τὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ μὲ τὸν ὅλο Ἐπίγειον βίον τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκφράσθηκε ἀπὸ τὴν ἐπίγεια Ἐκκλησία του, ἢ ὅποια εἶναι τὸ ἓνα καὶ μοναδικὸ αἰώνιο ἱστορικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Πράγματι, ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος ταυτίζει

30. Ματθ. 28, 18-20· Ἰω. 15, 26-27· 16, 7-14· 20, 21-23· Πράξ. 1, 7-8· 2, 1-4.

31. Ἰω. 20, 21-23.

32. Ματθ. 28, 19-20.

33. Πράξ. 1, 7-8.

34. Πράξ. 2, 3-4.

ὀρθῶς τὴν ἐπίγεια Ἐκκλησία μὲ τὸ σῶμα αὐτὸ τοῦ Χριστοῦ³⁵. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅπως καὶ ἡ ὁμόφωνη Πατερικὴ παράδοση, διακήρυσσαν ὀρθῶς ὅτι ὁ Χριστός «σαρκωθεὶς Ἐκκλησίας σάρκα ἀνέλαβεν»³⁶, ὥστε νὰ ἐνώνονται σὲ αὐτὴ ὅλοι οἱ «οἱ πανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης πιστοί, καὶ ὄντες καὶ γενόμενοι καὶ ἐσόμενοι ἐν σῶμα εἰσιν», ἦτοι τὸ ἓνα καὶ μοναδικὸ αἰώνιο σῶμα τοῦ Χριστοῦ³⁷.

Προφανῶς, ὁ πολέμιος τῶν χριστιανῶν καὶ ὑπέρμαχος τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ Σαῦλος μετεστράφη, κατὰ τρόπον μάλιστα θαυμαστόν, δι' ὁράματος εἰς τὸν Χριστιανισμόν, κατὰ τὴν πορείαν του πρὸς τὴ Δαμασκὸν γιὰ τὴ βίαιη δίωξη ὅλων τῶν χριστιανῶν. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, κατηγήθη καὶ βαπτίσθη χριστιανὸς ἀπὸ τὸν ἀποστολικὸ μαθητὴ Ἀνανία καὶ ἀναδείχθη σὲ μία ἡγετικὴ μορφή γιὰ τὴ διάδοση τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος σὲ ὁλόκληρο τὸν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμον. Πράγματι, ὁ πλούσιος καὶ πανίσχυρος Κύπριος Βαρνάβας ἦταν ὁ ἡγέτης τῶν ἐλληνίζόντων καὶ ἰουδαϊζόντων χριστιανῶν τῆς μεγάλης πόλεως τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἀναγνώρισε τὸν ἱεραποστολικὸ ζῆλο τοῦ μεταστραφέντος στὸν χριστιανισμὸ Παύλου καὶ ἀνέλαβε τὴν προστασία του τόσο ἀπὸ τὴν ἰουδαίζουσα κοινότητα τῆς Ἀντιοχείας, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν καχυποψία τῶν ἀποστόλων γιὰ τὸν ἀπηνῆ διώκτη τῶν χριστιανῶν πρὶν ἀπὸ τὴ μεταστροφή του.

Ἐν τούτοις, ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐντάχθηκε στὸν κύκλο τῶν ἐκλεκτῶν τῶν ἐλληνίζόντων χριστιανῶν τῆς Ἀντιοχείας, καίτοι ἦταν βαθὺς γνώστης τόσο τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως, ὅσο καὶ θαυμαστῆς τῆς ἐλληνικῆς στωικῆς φιλοσοφίας. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ἔπεισε τὸν Βαρνάβα νὰ ἀναλάβουν μία ἱεραποστολικὴ περιοδεία στὶς μεγάλες πόλεις τῆς Κύπρου καὶ τῆς νοτιοανατολικῆς Μικρᾶς Ἀσίας γιὰ νὰ προβάλλουν τὴ χριστιανικὴ πίστη ὄχι μόνο στοὺς ἐθνικοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ καὶ στὶς ἀκμαῖες κοινότητες τῆς ἰουδαϊκῆς Διασπορᾶς τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου. Βεβαίως, ὁ Παῦλος ὀργάνωσε ἀμέσως μία ἐντυπωσιακὴ μέθοδο δράσεως τῆς χριστιανικῆς Ἱεραποστολῆς, μὲ κύρια μάλιστα ἀφετηρία

35. *Α΄ Κορ.* 10, 14-17 καὶ 31-33· 12, 24-27· *Εφες.* 1, 22-23· 2, 15-22· 3, 19-21· 4, 15-16· 5, 23-27· *Κολοσ.* 1, 17-18 καὶ 24-25.

36. PG 52, 427-429.

37. PG 61, 24-26.

τὴν ἰουδαϊκὴ Συναγωγὴ, σὲ κάθε ἀχμαΐα πόλη ἢ κοινότητα, γιὰ νὰ ἐξαγγείλουν τὸ λυτρωτικὸ χριστιανικὸ μῆνυμα ἀπὸ τὸν Μωσαϊκὸ Νόμο.

Ἄλλωστε, ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος ἐγνώριζε καλῶς τὶς εὐνόητες ἀντιδράσεις τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅμως ἐγνώριζε ἐπίσης καλῶς ὅτι θὰ ἔπειθε τοῦλάχιστον ὅλους τοὺς συρρέοντες στὴ Συναγωγὴ προσηλύτους στὸν Ἰουδαϊσμὸ ἑλληνιστές, ἦτοι τοὺς «σεβομένους» ἢ τοὺς «φοβουμένους» τὸν Θεὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, οἱ ὅποιοι μάλιστα ἀποτελοῦσαν καὶ τὸν πυρῆνα τῶν ἰδρυομένων σὲ κάθε σημαντικὴ πόλη τοπικῶν ἐκκλησιῶν³⁸. Πράγματι, ἡ ἱεραποστολικὴ αὐτὴ μέθοδος εἶχε ὄχι μόνο σημαντικὰ ἀλλὰ καὶ ἐντυπωσιακὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια ἔγιναν δεκτὰ μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τοὺς ἑλληνιστὲς χριστιανοὺς τόσο τῆς Ἀντιοχείας, ὅσο καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. Συνεπῶς, οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνῆλθαν σὲ μία συνοδικὴ συνέλευση (49 μ.Χ.) καὶ ἐπικύρωσαν ἐπίσης, μὲ ἰδιαίτερο μάλιστα ἐνθουσιασμὸ, τὸ ἐπιτελεσθὲν σπουδαῖο ἱεραποστολικὸ ἔργο στὰ ἔθνη³⁹.

Ἡ συνοδικὴ λοιπὸν ἀναγνώριση ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τοῦ ἐπιτελεσθέντος σημαντικοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου συνεχίσθηκε ἀπὸ τὸν ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν Παῦλο γιὰ τὴ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου τῆς χριστιανικῆς πίστεως, σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ἔθνη τοῦ κύριου ἄξονα, ἦτοι ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα μέχρι τὴ Ρώμη, μὲ τὴν ἴδια μέθοδο δράσεως καὶ μὲ τὸν ἴδιο ἱεραποστολικὸ ζῆλο. Βεβαίως, ἐνίσχυσε τὸ ἀποστολικὸ κήρυγμά του καὶ μὲ τὴ θεοκεντρικὴ ἑλληνικὴ φιλοσοφία τῆς «Κοσμοπόλεως» τῶν Στωικῶν, ἡ ὅποια μάλιστα εἶχε ἤδη ἐπιβληθεῖ ἀπὸ τὸν Κικέρωνα καὶ τὸν Σενέκα στὴν ἰδεολογικὴ πολιτικὴ θεωρία τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (51 μ.Χ.).

Ἄλλωστε, ἡ «Κοσμοπόλις» τῆς στωικῆς φιλοσοφίας εἶχε ὡς βασικοὺς καὶ ἀμετάθετους πόλους τόσο τὴ φυσικὴ ἐνότητα τοῦ κόσμου, ὅσο καὶ τὴ φυσικὴ ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· γι' αὐτὸ ἦταν συμβατὴ μὲ τὴν ἰουδαιοχριστιανικὴ παράδοση γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, ὅπως ἐπίσης καὶ μὲ τὴ στωικὴ φιλοσοφία. Συνεπῶς, προβλήθηκαν, μὲ ἰδιαίτερη μάλιστα ἔμφαση ἀπὸ τὸν ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν, τόσο στὴν περίφημη *Δημηγορία* του στὸν Ἄρειο Πάγο τῶν

38. Πράξ. 13, 1-52 καὶ 14, 1-28.

39. Πράξ. 15, 6-29.

Ἀθηνῶν⁴⁰, ὅσο καὶ στὴν πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολή του γιὰ τὴν αὐθεντικὴ θεοκεντρικὴ ἐρμηνεῖα ὄλων τῶν ἀσκουμένων στὸν κόσμον ἐξουσιῶν⁴¹.

Τὸ ὑπέροχον λοιπὸν αὐτὸ πρότυπον ἱεραποστολικῆς δράσεως τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου στὸν ἑλληνορωμαϊκὸν κόσμον συνεδύαζε ἄριστα τὴν καθιερωμένη ἰουδαιοχριστιανικὴ παράδοση μὲ τὴν οἰκουμενικὴ προοπτικὴ τῆς θεοκεντρικῆς στωικῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ὅλης φιλοσοφικῆς πνευματικῆς κληρονομίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἦτοι ὅπως αὐτὴ ἐκφράσθηκε σαφῶς καὶ μὲ τὶς περιφρῆμες θεολογικῆς Ἐπιστολῆς του πρὸς τὶς ἰδρυθεῖσες ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς συνεργοὺς του τοπικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μείζονος Ἑλληνισμοῦ.

Συνεπῶς, τὸ ὑπέροχο αὐτὸ ἱεραποστολικὸν του πρότυπον συνέχισαν ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ συνεργοὶ καὶ μαθητῆς του, διὸ καὶ τὸ ἀκολούθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀπόστολοι καὶ ὅλοι οἱ διάδοχοί τους ἐπίσκοποι κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες. Ἄλλωστε, τὸ πρότυπον αὐτὸ ἦταν ἀναγκαῖο τόσο γιὰ τὴν ἀξιόπιστη προβολὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὑπὸ τὴν προοπτικὴ μάλιστα τῶν Τοπικῶν ἢ καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀντίκρουση τῶν ἐπικινδύνων αἰρετικῶν ἢ σχισματικῶν προκλήσεων, κατὰ τὴν περίοδο μάλιστα τῶν ρωμαϊκῶν διωγμῶν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ἦτοι τοῦ Γνωστικισμοῦ, τοῦ Μοναρχιανισμοῦ, τοῦ Μοντανισμοῦ κ.ἄ.

Ἡ ἀπόφαση ὅμως τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἦταν ὄχι μόνον νὰ μεταφέρῃ τὴν πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τὴν Ρώμη στὴν Κωνσταντινούπολη, ἦτοι στὴ Νέα Ρώμη (324), ἀλλὰ καὶ νὰ συγκαλέσῃ στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδο τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμένη μᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας (325). Ἄλλωστε, οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς ἐσφράγισαν ὀριστικὰ τὴν ἄρρηκτη καὶ ἀλληλέγγυα διαχρονικὴ σχέση τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴν Ὁρθοδοξία.

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴ ὅμως αὐτῆ, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ συντάκτης τῆς «Κοσμοπόλεως» τῶν στωικῶν, ἦτοι ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς, ἡ προφανῶς ἄρρηκτη καὶ σαφῶς ἀλληλέγγυα αὐτῆ σχέση ἐκφράσθηκε, μὲ ἐντυπωσιακὴ μάλιστα συνέπεια καὶ συνέχεια, σὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς τοῦ δημόσιου, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου

40. Πράξ. 17, 22-29.

41. Ρωμ. 13, 1-9.

τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλωστε, ἡ σχέση ἀυτῆ ἐκφράσθηκε ἰδιαίτερα στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἱεραποστολικοῦ κηρύγματος τῆς Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς πρὸς τοὺς μὴ χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς εὐρύτερης Περιοχῆς, ἥτοι στοὺς ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς ἐπίγειας Ἐκκλησίας.

Πράγματι, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο κατέστη πλέον σαφῶς τὸ κατ' ἐξοχὴν κύριο καὶ ἀναντικατάστατο κοινὸ κέντρο τοῦ ὅλου ἱεραποστολικοῦ ἀγῶνος τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι ὄχι μόνον τὸν ἑλληνορωμαϊκὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ στὰ εἰδωλοκρατικὰ βαρβαρικὰ φύλα τοῦ εὐρύτερου περιγύρου. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, ἀνέπτυξε τὴν ἱεραποστολικὴν δράση τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, μὲ ἐντυπωσιακὸ μάλιστα τρόπο καὶ σὲ μία οἰκουμενικὴ προοπτικὴ. Ὑπὸ τὴν προοπτικὴ λοιπὸν αὐτήν, ἀναπτύχθηκε συστηματικῶς, ἤδη ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ Δ' αἰ., ἡ Βυζαντινὴ Ἱεραποστολὴ ἔδρασε δὲ κυρίως καὶ στὰ ἐκτὸς τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου βαρβαρικὰ φύλα, ὅπως λ.χ. στοὺς Ὀστρογόθους, τοὺς Βησιγόθους, τοὺς Κροάτες, τοὺς Γεωργιανούς, τοὺς Ἄραβες, τοὺς Αἰθίοπες, τοὺς Βρετανούς κ.ἄ., μὲ εὐνόητα μάλιστα –ἄμεσα ἢ ἔμμεσα– θετικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία καὶ τὴν Ἐκκλησία τῆς.

Ἐν τούτοις, κορυφαία ἔκφραση τῆς μεγάλης ἱεραποστολικῆς δράσεως τῆς βυζαντινῆς ἱεραποστολῆς ὑπῆρξε ἡ ὀργανωμένη ἀπὸ τὸν μεγαλόπνοο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην ἱερὸ Φῶτιο (858-867, 877-886) σπουδαία ἱεραποστολικὴ δράση στὸν κόσμον τῶν Σλάβων τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς Θ' καὶ Γ' αἰῶνες, ἡ ὁποία ὑποστηρίχθηκε προθύμως καὶ ποικιλοτρόπως ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς αὐτοκράτορες. Πράγματι, ἡ Βυζαντινὴ Ἱεραποστολὴ διέδωσε τὴ χριστιανικὴ πίστη στὴ νεοσύστατη ἡγεμονία τῶν σκανδιναβῶν Βαράγκων-Ρῶς τοῦ Κιέβου (860) καὶ δι' αὐτῆς σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ σλαβικὰ φύλα στὶς περιοχὲς μεταξὺ Εὐξείνου Πόντου καὶ Βαλτικῆς θαλάσσης, ὡς ἐπίσης καὶ μεταξὺ Δνειπέρου καὶ Βόλγα.

Ἄλλωστε, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὑποστήριξε συνεχῶς καὶ ποικιλοτρόπως τὸ σπουδαῖο ἔργο τῆς Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς σὲ ὅλες τὶς ἡγεμονίες τῆς συγκεκριμένης Περιοχῆς, τὶς ὁποῖες μάλιστα ὀργάνωσε σὲ δύο μεγάλες Μητροπόλεις, ἥτοι στὴ Μητρόπολη Κιέβου (Οὐκρανία, Λευκορωσία, Λιθουανία) καὶ στὴ Μητρόπολη Μόσχας

(Ἡγεμονία Μεγάλης Ρωσίας). Βεβαίως, ἡ ὀργανωμένη ἱεραποστολική δράση γιὰ τὴ διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ στοὺς Ἀνατολικούς Σλάβους ἐπηρέασε καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ὁμορους λαοὺς γιὰ νὰ ἀσπασθοῦν τὴ χριστιανικὴ πίστη (Φινλανδούς, Ἑσθονούς, Λετονούς, Λιθουανούς), κατ' ἀναφορὰν μάλιστα πρὸς τὴ Μητέρα Ἐκκλησία, ἥτοι πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ πατριαρχεῖο.

Συνεπῶς, ὁ μεγαλόπνοος Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Φῶτιος ὀργάνωσε συγχρόνως καὶ μία ἄλλη σημαντικὴ ἱεραποστολικὴ δράση τῆς Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς στοὺς πλησιοχώρους νοτίους σλαβικοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου (Κροάτες, Βουλγάρους, Σέρβους, Μοραβούς, Βοημοὺς κ.ἄ.), τὴν ὁποία προετοίμασε, μὲ συστηματικὸ μάλιστα τρόπο, τὴν ἀνέθεσε δὲ στοὺς δύο Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοὺς ἱεραποστόλους, ἥτοι τοὺς Κωνσταντῖνο-Κύριλλο καὶ Μεθόδιο. Πράγματι, οἱ δύο φωτιστὲς τῶν Σλάβων ἱεραπόστολοι ἐπινόησαν τὸ παλαιοσλαβονικὸ ἀλφάβητο, μετέφρασαν δὲ μὲ αὐτὸ στὴν παλαιοσλαβονικὴ γλῶσσα τόσο τὴ θεία Λειτουργία, ὅσο καὶ τὶς περικοπὲς τῶν ἀποστολικῶν καὶ τῶν εὐαγγελικῶν Ἀναγνώσμάτων τοῦ ἔτησιου κύκλου τῆς θείας λατρείας, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ οἰκουμενικὸ *Σύμβολον πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως* κ.ἄ., τὰ ὁποῖα μάλιστα μεταφέρθηκαν καὶ στὴ Βυζαντινὴ Ἱεραποστολὴ τῶν Ἀνατολικῶν Σλάβων.

3. Ὁ σύγχρονος ρόλος τῆς Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς

Εἶναι λοιπὸν προφανὲς ἢ εὐνόητον ὅτι τόσο ἡ ἀνάπτυξη ὅσο καὶ ἡ ὑποστήριξη τῆς πολυδιάστατης Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς, τόσο στὸν κόσμον τῶν Σλάβων ὅσο καὶ στοὺς ἄλλους ὁμορους λαοὺς τῆς εὐρύτερης περιοχῆς, ὑπῆρξε πάντοτε εὐεργετικὴ ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἰδιαίτερη πολύτιμη ἀποστολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸν χριστιανικὸν κόσμον, ἥτοι τόσο τῆς Ἀνατολῆς ὅσο καὶ τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀναγκαῖα οἰκουμενικὴ ἀκτινοβολία τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπὸ τὴν προοπτικὴ λοιπὸν αὐτῆ, ἡ ἐντυπωσιακὴ καὶ πολυδιάστατη δράση τῆς Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς ἀναδιαμόρφωσε τὴν πολιτικὴ, τὴν ἐκκλησιαστικὴ, τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ ταυτότητα ὄχι μόνον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης Εὐρώπης γενικώτερα, κατὰ τοὺς νεώτερους κυρίως χρόνους, ἥτοι, ὅπως θὰ

δοῦμε, μὲ τὴ συνεχῆ μάλιστα καὶ ἀναπόφευκτη διογκούμενη Ὁρθόδοξη Διασπορὰ σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χριστιανικὲς χώρες τῆς Δύσεως.

Ὑπὸ τὴ νέα λοιπὸν αὐτὴ πολύπτυχη καὶ εὐρύτατη προοπτικὴ, ἡ Χριστιανικὴ Ἱεραποστολὴ στὴν ἀφρικανικὴ κυρίως ἥπειρο εἶχε καὶ ἔχει τὴ θεσμοθετημένη γενναία καὶ πρόθυμη ὑποστήριξη ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλωστε, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἦταν καὶ εἶναι ἀναγκαία, κατὰ τὸν ἐκτελεστικὸ Νόμο τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος (1975), ἥτοι κατὰ τὸν *Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, Ν.Π.Δ.Δ. (ἄρθρα 40 καὶ 41 τοῦ Ν. 590/1977). Πράγματι, ἔχει τὸ πολὺ σημαντικὸ προνόμιο νὰ διαθέτῃ μίαν πλήρη ἐσωτερικὴ αὐτοτέλεια γιὰ τὴν ἀσκηση τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀπαραιτήτων ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς, γιὰ τὴν ἄμεση, πρόθυμη καὶ κατ'ἀλληλῆ ὑποστήριξη τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς στὴν ἀφρικανικὴ ἥπειρο, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τὴν ἐποπτεία πάντοτε καὶ τὴν ἐγκριση τῆς Διαρκοῦς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἄρθρον 9 §3).

Οἱ βασικὲς λοιπὸν σημαντικὲς ἀρμοδιότητες αὐτῆς ὀρίζονται τόσο στὸν *Ἀναγκαστικὸ Νόμο 976/1936* «Περὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (ἄρθρα 1-5), ὅσο καὶ στὴν *Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση* τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Γ. Ράλλη, ἥτοι περὶ τοῦ *Καταστατικοῦ Χάρτη* τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ IB' Κεφάλαιον (ἄρθρα 40-41). Τὸ σημαντικὸ λοιπὸν αὐτὸ Κεφάλαιο ἔχει ὡς ἀκολούθως, ἥτοι ὅτι ὁ *Καταστατικὸς Χάρτης* «διαλαμβάνει περὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἀποτελούσης ἱεραποστολικὸν καὶ μορφωτικὸν φορέα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προβλέπει δὲ καὶ τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς Ν.Π.Δ.Δ., σκοπὸν ἔχοντος τὴν προαγωγὴν τῶν διορθοδόξων καὶ τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς».

Πράγματι, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνέπτυξε, στὸ συνταγματικῶς κατοχυρωμένο θεσμικὸ αὐτὸ πλαίσιο, ἓνα εὐρύτατο κύκλο σημαντικῶν ἱεραποστολικῶν δραστηριοτήτων, ἥτοι ἐκκλησιαστικῶν, θεολογικῶν, ποιμαντικῶν, ἐκδοτικῶν καὶ κοινωνικῶν. Ἄλλωστε, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, ὡς ἱεραποστολικὸς καὶ μορφωτικὸς φορέας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπέκτησε ὅλες σχεδὸν τὶς ἀναγκαῖες κτηριακὲς ἐγκαταστάσεις καὶ ὅλες τὶς ἀπαραίτητες

θεσμοθετημένες βασικές οικονομικές και άλλες προϋποθέσεις για την κατάλληλη και αποτελεσματική υποστήριξη των νομοθετημένων σχετικών δραστηριοτήτων της Έξωτερικῆς Ίεραποστολῆς ἢ καὶ τῶν ἐπιτακτικῶν τῆς ἀναγκῶν.

Ἡ υποστήριξη ὅμως αὐτὴ καλύπτει τὶς ἀνάγκες ὄχι μόνον τῆς πολύπτυχης ἐσωτερικῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐμπερίστατων ὀρθοδόξων πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς ἐπίσης καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν ἄλλων Αὐτοκεφάλων ἢ καὶ Αὐτονόμων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Βεβαίως, ἐπιτακτικότερη εἶναι πλέον ἢ ἄμεση, πρόθυμη καὶ ὀφειλετική υποστήριξη τῆς δοκιμαζομένης μεγάλης Ὀρθόδοξης Ἐξωτερικῆς Ἑλληνικῆς Ίεραποστολῆς στὶς χῶρες τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου, οἱ ὁποῖες μάλιστα πιέζονται ὄχι μόνον ἀπὸ τὶς ἀντικανονικὲς ἀξιιώσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐντεινόμενη βίαιη, προκλητικὴ καὶ ἀπειλητικὴ ἱεραποστολικὴ δράση τοῦ Ἰσλάμ. Ἄλλωστε, ἡ υποστήριξη αὐτὴ εἶναι ἀναγκαία γιὰ νὰ προληφθῇ ἢ νὰ ἀποτραπῇ ἡ ἀποδυνάμωση τῆς σημαντικῆς ὀρθόδοξης αὐτῆς Ἐξωτερικῆς Ἑλληνικῆς Ίεραποστολῆς, μὲ τὴν κατάλληλη μάλιστα ἀξιοποίηση καὶ τῶν προθύμων ἀκμαίων ἐλληνικῶν κοινοτήτων.

Προφανῶς, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία γνωρίζει καλῶς τὸν λόγο, τὸν χρόνο καὶ τὸν τρόπο τῆς ἀναγκαίας υποστηρίξεως τοῦ πολυσήμαντου αὐτοῦ ἱεραποστολικοῦ ἀγῶνος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν ἀφρικανικὴ ἡπείρο, ἥτοι μὲ τὴν ἄμεση μάλιστα συγκρότηση μιᾶς ἐπίλεκτης, πρόθυμης καὶ κατάλληλης ὁμάδας Περιοδευτῶν Ἱεροκηρύκων τόσο γιὰ τὴν ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἐνίσχυση, ὅσο καὶ γιὰ τὴν τόνωση τῆς σημαντικῆς ἀποστολῆς τῶν ἀνέτοιμων καὶ περιδεῶν ἰθαγενῶν κληρικῶν στὶς συνεχῶς ἀναπτυσσόμενες ὀρθόδοξες ἀφρικανικὲς ἐλληνικὲς Μητροπόλεις ἢ Κοινότητες τῆς ἀποκλειστικῆς μάλιστα κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ παλαιφάτου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς.

Ἐν τούτοις, ἀνάλογες εἶναι ἐπίσης οἱ ἐπιτακτικὲς καὶ οἱ ποικίλες ἀνάγκες τῆς συνεχῶς διογκουμένης, ὅπως θα δοῦμε, πολυεθνικῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς στὶς φιλόξενες κυρίως χριστιανικὲς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τῆς Βόρειας καὶ Νότιας Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ὠκεανίας. Οἱ ἀνάγκες ὅμως αὐτὲς εἶναι ἐπιτακτικὲς τόσο γιὰ

τὴν κατάλληλη στελέχωση τῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἥτοι μὲ τὴν ἐπιλογή τῶν ἀναγκαίων κληρικῶν ἢ διδασκάλων, ὅσο καὶ μὲ τὴν προσφορὰ τῶν ἀναγκαίων θεολογικῶν καὶ λειτουργικῶν σκευῶν ἢ βιβλίων, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν παραδοσιακῶν ἱερῶν ἀντικειμένων τῆς θείας Λατρείας.

Βεβαίως, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχει ὅλες τὶς ἀναγκαῖες ἐκκλησιαστικές, θεολογικές, λειτουργικές καὶ θεσμικές ἱεραποστολικές προϋποθέσεις γιὰ τὴν κατάλληλη ὑποστήριξη καὶ τῶν ποικίλων αἰτημάτων τῆς ἐλληνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἀφοῦ ἤδη ἀνταποκρίνεται πάντοτε προθύμως σὲ ὅλα τὰ αἰτήματά της κατὰ τὶς τρεῖς τελευταῖες κυρίως δεκαετίες (1993-2023). Ἄλλωστε, ἡ συνεχῶς διογκουμένη καὶ ἤδη ἀκμαία Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ Διασπορὰ τῶν προαναφερθεισῶν χωρῶν ἐπιθυμεῖ καὶ ἔχει μία ἄμεση ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία μὲ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τόσο γιὰ τὴν πολυτελῆ ἔκδοση τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Διπτύχων ἢ τῶν ἐτησίων Ἡμερολογίων, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀγορὰ τῶν ἀναγκαίων ἱερῶν σκευῶν καὶ λειτουργικῶν Βιβλίων ἢ χρησίμων θεολογικῶν καὶ ποιμαντικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐκτυπώνονται ἀπὸ τὸ ὑπερσύγχρονο Τυπογραφεῖο της καὶ διατίθενται ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας στὴν Ἀθήνα, τὴ Θεσσαλονίκη, τὴν Πάτρα κ.ἄ.

Συνεπῶς, στὸ συνταγματικῶς κατοχυρωμένο θεσμικὸ αὐτὸ πλαίσιο, ἡ Γενικὴ Διεύθυνση Θρησκευμάτων τοῦ ὙΠ.Ε.Π.Θ. δύναται νὰ συνεργασθῆ ὑπὸ τὴν προοπτικὴ αὐτὴ μὲ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία, μὲ ἀμοιβαῖο μάλιστα καὶ ἀλληλέγγυο ἐποικοδομητικὸ τρόπο, ὡς ἔχει ἤδη διαπιστωθῆ μὲ πολλὲς ἄλλες κοινὲς καὶ πολὺ σημαντικὲς πρωτοβουλίες γιὰ σοβαρὰ ἐθνικά, ἐκκλησιαστικά καὶ κοινωνικά ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίσθηκαν ὡς αὐτονόητα καὶ στὸν *Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, τόσο στὶς σχετικὲς νομοθετικὲς ρυθμίσεις, ὅσο καὶ στὰ *ἀναγκαῖα Προεδρικὰ Διατάγματα*, ἥτοι τῶν ἄρθρων 60 καὶ 61 τοῦ *Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος* (Ν. 590/1977).

Ἄλλωστε, ὑπὸ τὴν προοπτικὴ αὐτὴ, εἶναι πλέον πιεστικώτερα καὶ τὰ ζητήματα γιὰ τὴν κατάλληλη ὑποστήριξη τῶν πολλῶν καὶ ἐπιτακτικῶν ἀναγκῶν τῆς ὀργανωμένης Ἐξωτερικῆς Ἑλληνικῆς Ἱεραποστολῆς στὴν Ἀφρική, ἀφοῦ ἡ σημαντικὴ αὐτὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ἀπειλείται τόσο ἀπὸ τὶς ἀντικανονικὲς ἐνέργειες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἐντεινόμενη ἰσλαμικὴ ἱεραποστολικὴ πίεση ἐναντίον τῶν χριστιανικῶν κυρίως κοινοτήτων, «ἵνα μὴ τὸ κακὸν χεῖρον γένηται», ἥτοι τόσο γιὰ τὸν Ἑλληνισμό ὅσο καὶ γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀλλ' ὅμως ὄχι ἀντὶ πινακίου φακῆς, «ἵνα μὴ δι' ἐλάσσονα ζητήματα ζημιωθῶμεν εἰς μεῖζονα».

Ἡ συνεχῶς λοιπὸν ἀκμαῖα διογκούμενη Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ Διασπορὰ ἀποτελεῖ πλέον τὸν Μεῖζονα Οἰκουμενικὸ Ἑλληνισμό καὶ πρέπει ἐπίσης νὰ ὑποστηριχθῇ, ἀμέσως μάλιστα καὶ προθύμως, ἥτοι τόσο γιὰ νὰ ὀργανωθῇ μὲ τὰ ἀναγκαῖα μέσα σὲ ἐτερόδοξα ἢ καὶ ἀφιλόξενα περιβάλλοντα, ὅσο καὶ γιὰ νὰ ὑπερασπισθῇ ἐντονώτερα τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τοῦ Γένους, ἥτοι ὄχι μόνο γιὰ τὸν Ἑλληνισμό, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία. Εἶναι λοιπὸν εὐνόητον ὅτι ἡ ἰδιαίτερη, σαφῆς καὶ ἀλληλέγγυα σχέση τῆς ἀνὰ τὴν Οἰκουμένη μεγάλης Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Διασπορᾶς μὲ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνταποδίδει σὲ αὐτὴ ὡς ἀντιπελάργησιν μεῖζονα τῶν προσφερομένων ὑπ' αὐτῆς τόσο πρὸς τὸν ἐλλαδικὸ Ἑλληνισμό εἰδικώτερα, ὅσο καὶ πρὸς τὴν Ὁρθοδοξία γενικώτερα.

Πράγματι, ἡ «ἀντιπελάργησις» εἶναι αὐτονόητη, ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ τὸ ὅλοι οἱ Ἑλληνες ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς ἔχουν μία ἀμφίδρομη καὶ ἀπαραίτητη κανονικὴ ἀναφορὰ πρὸς τὴ Μητέρα Ἐκκλησία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπιλέγονται καὶ χειροτονοῦνται, μετέχουν δὲ πάντοτε ἐκ περιτροπῆς καὶ στὴν οἰκεία Ἱερὰ Σύνοδο, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰ τὸ ἔχουν μία ἐξέχουσα πάντοτε θέση σὲ ὅλες τὶς Ἐπισκοπικὲς Συνελεύσεις ὄλων τῶν πολυεθνικῶν Ὁρθόδοξων Διασπορῶν, ἥτοι στὶς δεκατρεῖς (13) θεσμοθετημένους Περιόχες τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς τῶν χριστιανικῶν κρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τῆς Βόρειας καὶ Νότιας Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ὠκεανίας, ἥτοι: τῶν ὀρθόδοξων Ἑλλήνων, τῶν Ἀράβων, τῶν Ρώσων, τῶν Οὐκρανῶν, τῶν Σέρβων, τῶν Ρουμάνων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Ἀλβανῶν κ.ἄ.

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴν λοιπὸν αὐτῆ, ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι ὄλων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν στὴν Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη (Σαμπεζὺ Γενεύης, 1976) ἐπέλεξαν ὁμοφώνως τὸ θέμα γιὰ τὴν «Ὁρθόδοξη Διασπορὰ», ὡς τὸ πρῶτον καὶ πολὺ ἐπεῖγον θέμα στὴν

ήμερησία διάταξη τῶν ἀναγκαίων θεμάτων τῆς προγραμματισμένης Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπιλογή ὁμως αὐτὴ ἦταν ἀπολύτως ἀναγκαία, ἦτοι τόσο γιὰ τὶς ἀπαραίτητες ἀλληλέγγυες διορθόδοξες σχέσεις κάθε πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ὅσο καὶ γιὰ τὴν κατάλληλη κοινὴ ὑποστήριξή τους, ἦτοι στὸ πλαίσιο τόσο τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων, ὅσο καὶ τῆς προγραμματισμένης ὀριστικῆς ἀποφάσεως τῆς συγκαλουμένης ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου «Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν» γιὰ τὴν σύγκληση τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Πράγματι, τὸ σημαντικό αὐτὸ θέμα τῆς «πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς» συζητήθηκε ἐκτενῶς σὲ τρεῖς συνελεύσεις τῆς «Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς» (Σαμπεζὺ Γενεύης, 1990, 1993, 2009), ἐγκρίθηκε δὲ ὁμοφώνως στὴν τελευταία «Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη» (Σαμπεζὺ Γενεύης, 2009) καὶ ἐπικυρώθηκε ὀριστικῶς στὴ σύγκληθεῖσα ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη «Σύναξη τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν» (Σαμπεζὺ Γενεύης, 21-27 Ἰαν. 2016). Συνεπῶς, στὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη, 16-27 Ἰουν. 2016) ἀποφασίσθηκε τόσο ἡ ὁμόφωνη συνοδικὴ ἐπικύρωση, ὅσο καὶ ἡ ἄμεση ὀργάνωση τῆς συνεχῶς διογκουμένης «Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς» στὶς δεκατρεῖς (13) πολυεθνικὲς περιοχὲς τῶν χωρῶν τῆς ἑτερόδοξης χριστιανικῆς Οἰκουμένης, ἦτοι μὲ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τοῦ διορθόδοξου κανονικοῦ θεσμοῦ τῆς «Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως» σὲ κάθε συγκεκριμένη Περιοχὴ, μέχρι τὴν ὁμόφωνη ἀποδοχὴ μιᾶς κοινῆς κανονικῆς ρυθμίσεως τοῦ καθεστώτος τῆς «Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς».

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ἐγκρίθηκε ὁμοφώνως στὴ «Σύναξη τῶν Προκαθημένων» καὶ ὁ συνταχθεὶς σχετικὸς «Κανονισμός» ἀπὸ τὸν νομοκανονικὸ Σύμβουλο τόσο τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὅσο καὶ τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς «Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου» (Κρήτη, 16-27 Ἰουν. 2016), ἡ ὁποία ἐπικύρωσε ἐπίσης ὁμοφώνως καὶ τὸν ἀναγκαῖο σχετικὸ «Κανονισμὸν Λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων» γιὰ τὴν ἴδρυση, τὴν ὀργάνωση, τὴ

διοίκηση καὶ τὴ λειτουργία τῶν δεκατριῶν Περιοχῶν τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἀλλ' ὅμως κατ' ἀναφορὰν πάντοτε τόσο πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὅσο καὶ πρὸς τὶς οἰκείες αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, γιὰ ὅλα τὰ σοβαρὰ ἢ κρίσιμα ἐκκλησιαστικὰ ἢ κανονικὰ ζητήματα.

II. Ἡ Οἰκουμενικὴ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἡ πολυεθνικὴ Ὁρθόδοξη Διασπορὰ

1. Ὁργάνωση καὶ λειτουργία τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς

Εἶναι λοιπὸν εὐνόητον ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ κατάλληλη ἀξιοποίηση τῆς ραγδαίως διογκουμένης πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς στὶς φιλόξενες ἑτερόδοξες χριστιανικὲς χώρες τῆς «Δυτικῆς Εὐρώπης», τῆς «Βόρειας καὶ Νότιας Ἀμερικῆς», τῆς «Αὐστραλίας» καὶ τῆς «Ὠκεανίας», ἥτοι τόσο ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη διάλυση τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως (25 Δεκ. 1991), ὅσο καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν κατάρρευση ὅλων τῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Πράγματι, ἡ «πολυεθνικὴ Ὁρθόδοξη Διασπορὰ» ἀποτελεῖ ἴσως τὴ σημαντικώτερη προοπτικὴ γιὰ μία ἀμεσώτερη καὶ σαφέστερη προβολὴ τῆς διαχρονικῆς ἀξιόπιστης ὀρθόδοξης θεολογικῆς μαρτυρίας τόσο πρὸς τοὺς ἐγγύς ὅσο καὶ πρὸς τοὺς μακρὰν, ἥτοι στὸ πλαίσιο τῶν διορθοδόξων καὶ τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων τῆς σύγχρονης Οἰκουμενικῆς ἀποστολῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴ μεγαλόπνοη μάλιστα συντονιστικὴ καὶ ὀφειλετικὴ κανονικὴ ἐποπτεία τοῦ ἐκάστοτε Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἄλλωστε, ὁ ἐκάστοτε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἶναι, κατὰ τὴν ὁμόφωνη κανονικὴ παράδοση καὶ τὴ μακραίωνη διαχρονικὴ ἐκκλησιαστικὴ πράξι, ὁ αὐθεντικὸς φύλαξ καὶ ὁ διαχρονικὸς ἐγγυητὴς τῆς ἀπαραίτητης ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τόσο στὴν παραδοσιακὴ αὐθεντικὴ ὀρθοδοξία τῆς πίστεως, ὅσο καὶ στὴν πιστὴ τήρηση τῆς καθιερωμένης κανονικῆς τάξεως, ἥτοι στὴν ὀρθὴ καὶ κανονικὴ λειτουργία ὅχι μόνο τῶν διορθοδόξων, ἀλλὰ καὶ τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων τῆς. Ἡ σημαντικὴ λοιπὸν αὐτὴ ἀποστολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γίνεται πλέον ἐντονώτερη, εὐρύτερη,

σαφέστερη και έπιτακτικώτερη στην ανά την Οικουμένη πολυεθνική Όρθόδοξη Διασπορά όλων των αυτοκεφάλων Όρθοδόξων Έκκλησιών.

Η μεγαλόπνοη λοιπόν συντονιστική άποστολή και ή κανονική έποπτεία του Οικουμενικού Πατριάρχη στη ραγδαίως διογκούμενη πολυεθνική Όρθόδοξη Διασπορά όλων σχεδόν των αυτοκέφαλων Όρθοδόξων Έκκλησιών εκφράζεται στις συγκροτούμενες θεσμικές κανονικές «Έπισκοπικές Συνελεύσεις» για κάθε συγκεκριμένη Περιοχή, ήτοι από τις συσταθείσες δεκατρείς (13) αυτότελείς εκκλησιαστικές έδαφικές Περιοχές, με σαφώς μάλιστα περιγεγραμμένα έδαφικά και τά άπαραίτητα κανονικά κριτήρια, τά όποια έπικυρώθηκαν και από την Άγία και Μεγάλη Σύνοδο (Κρήτη, 16-27 Ίουν. 2016), ήτοι: 1) Καναδάς, 2) Ήνωμένοι Πολιτεΐαι Άμερικης, 3) Λατινική Άμερική, 4) Αύστραλία, 5) Μεγάλη Βρετανία και Ίρλανδία, 6) Γαλλία, 7) Βέλγιο, Όλλανδία και Λουξεμβούργο, 8) Αύστρία, 9) Ίταλία και Μάλτα, 10) Έλβετία και Λιχτενστάιν, 11) Γερμανία, 12) Σκανδιναβικά χώρα (έκτος Φινλανδίας) και 13) Ίσπανία και Πορτογαλία.

Ύπό τή νέα όμως αυτή διεκκλησιαστική κανονική προοπτική τής «πολυεθνικής Όρθοδόξου Διασποράς» δέν ήταν πλέον άμέσως δυνατή ή έφικτή ή κανονική όργάνωση και λειτουργία της, για προφανώς ιστορικούς ή και για ποικίλους τυπικούς, ποιμαντικούς ή άλλους σοβαρούς λόγους. Πράγματι, ή άμεση κανονική εκκλησιαστική όργάνωση κάθε συγκεκριμένης Περιοχής τής πολυεθνικής Όρθοδόξου Διασποράς, εκφράζεται, με κύριο μάλιστα και άμετάθετο κοινό γνώμονα, στην παραδοσιακή όρθόδοξη χριστοκεντρική εκκλησιολογία, ήτοι τής καθιερωμένης διαχρονικής κοινής και κανονικής άποστολικής, λειτουργικής, πατερικής και συνοδικής παραδόσεως τής πρώτης χιλιετίας του ιστορικού βίου τής μιᾶς, άγίας, καθολικής και άποστολικής Έκκλησίας.

Ύπό τὸ πνεῦμα λοιπόν αυτό, άποφασίσθηκε από την Άγία και Μεγάλη Σύνοδο τής Όρθοδόξου Έκκλησίας (Κρήτη, 16-27 Ίουν. 2016) ή διατήρηση «κατ' οίκονομίαν» του είσαχθέντος αναγκαίου εκκλησιαστικού θεσμού των Έπισκοπικών Συνελεύσεων σε όλες τις προαναφερθείσες δεκατρείς Περιοχές τής πολυεθνικής Όρθοδόξου Διασποράς των αυτοκεφάλων Όρθοδόξων Έκκλησιών, ήτοι «άχρις οὔ έπιστή ό καιρός προς έφαρμογήν τής κανονικής άκρίβειας». Πράγματι,

συντάχθηκε ἀμέσως (1995) ἀπὸ τὸν Νομοκανονικὸ Σύμβουλο τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ ὁ ἀναγκαῖος σχετικὸς «Κανονισμὸς λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ». Ἄλλωστε, γιὰ τὴν κανονικὴ ἴδρυση, τὴν ἀναγκαῖα διοικητικὴ ὀργάνωση, τὴν κατάλληλη ἐκκλησιαστικὴ συγκρότηση καὶ τὴν ἀρμονικὴ λειτουργία τῆς ἦταν ἀναγκαῖες τόσο ἡ ἴδρυση τοῦ εἰσαγόμενου νέου κανονικοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ τῶν «Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων», ὅσο καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ ἐποπτικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ τῆς «Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».

Βεβαίως, ὁ σημαντικὸς αὐτὸς Κανονισμὸς λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ὀρίζει σαφῶς ὅτι μέλη τῆς εἶναι «πάντες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἐκάστης Περιοχῆς, ... οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐν κανονικῇ κοινωνίᾳ μετὰ πασῶν τῶν κατὰ τόπους αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συγκροτοῦν ἰδίαν Ἐπισκοπικὴν Συνέλευσιν» (ἄρθρο 1). Ἄλλωστε, ὁ Κανονισμὸς ὀρίζει ἐπίσης ρητῶς ὅτι: «Πρόεδρος εἶναι *ex officio* ὁ Πρῶτος τῶν ἐπισκόπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ ἀπόντος τούτου, κατὰ τὴν τάξιν τῶν Διπτύχων». Συνεπῶς, «ὁ Πρόεδρος ἐκάστης Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως συγκαλεῖ τὰς συνεδρίας αὐτῆς, διευθύνει τὰς ἐργασίας αὐτῆς καὶ προεξάρχει ὅλων τῶν συλλειτουργιῶν. Ἐπὶ τῶν ζητημάτων λοιπόν, τὰ ὅποια συνεζητήθησαν στὴν οἰκεία Ἐπισκοπικὴ Συνέλευση, ... ὁ Πρόεδρος προβάλλει ἐνώπιον τοῦ Κράτους, τῆς κοινωνίας καὶ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν Ὁργανισμῶν τὴν κοινὴν θέσιν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς οἰκείας Περιοχῆς» (ἄρθρο 4, παράγρ. 2).

Στὸ νέο ὅμως αὐτὸ θεσμικὸ πλαίσιο, ὁ Κανονισμὸς λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ὀρίζει σαφῶς ὅτι: «αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως διεξάγονται συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου συνοδικῆς παραδόσεως καὶ διευθύνονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς, ὁ ὅποιος ἔχει καὶ τὴν εὐθύνην ἐποπτείας ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς» (ἄρθρο 8). Ὡστόσο, τονίζει ἐπίσης ρητῶς καὶ ἀπεριφράστως ὅτι: «αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως λαμβάνονται καθ' ὁμοφωνίαν. Εἰς ζητήματα ὅμως γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦν, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως, πανορθόδοξον ἀντιμετώπισιν, ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ἔχει τὴν

ἀναφοράν αὐτοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην διὰ τὰ περαιτέρω, κατὰ τὰ πανορθόδοξως ἰσχύοντα» (ἄρθρον 10).

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴν λοιπὸν αὐτὴν, ὀρίζεται ἐπίσης ρητῶς καὶ ἀπεριφράστως ὅτι: «σύστασις νέας, κατάτησις ἢ κατάργησις μιᾶς ὑφισταμένης Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως ἢ συγχώνευσις δύο ἢ περισσοτέρων τοιούτων γίνεται μετ' ἀπόφασιν τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων ὄλων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, κατόπιν αἰτήσεως Ἐκκλησίας τινὸς ἢ τοῦ Προέδρου Ἐπισκοπικῆς τινος Συνελεύσεως πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην» (ἄρθρον 13). Ἄλλωστε, ἡ συντάξασα τὴν ἐκτενῆ *Ἐγκύκλιον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου* Εἰδικὴ Διορθόδοξη Ἐπιτροπὴ, μετ' τὴν πρόθυμη μάλιστα συνδρομὴ τῆς ἤδη καθιερωμένης Γραμματείας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἡ ὁποία ἐγκρίθηκε ὁμοφώνως καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς παρόντες *Προκαθημένους* τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Προφανῶς, ἡ *Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος* ἐνέταξε ὁρθῶς καὶ τὶς Ἐπισκοπικὰς Συνελεύσεις στὸ καθιερωμένο Συνοδικὸ σύστημα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὸν ὄρο ὅμως ὅτι «ἡ συνεπὴς λειτουργία αὐτῶν θὰ ἐγγυᾶται τὸν σεβασμὸν τῆς ἐκκλησιολογικῆς ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος» (παράγρ. 2, ἐδάφ. 5).

Συνεπῶς, οἱ Ἐπισκοπικὰς Συνελεύσεις τῶν θεσμοθετημένων δεκατριῶν Περιούχων τῆς ραγδαίως διογκουμένης πολυεθνικῆς Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς, μετὰ τὴν ἐπίσημη διάλυση τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τὴν κατάρρευση ὄλων τῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων στοὺς ὀρθόδοξους λαοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης (25 Δεκ. 1991), ἀποτελοῦν ἓνα μόνιμο, ἀμφίδρομο, σημαντικὸ καὶ πολύτιμο ἀνοικτὸ ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ ἀγωγὸ γιὰ τὴν ὑποστήριξη ὅχι μόνον μιᾶς κατάλληλης καὶ ἀξιόπιστης προβολῆς τῆς ἐσωτερικῆς ἐνότητας τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μιᾶς συστηματικῆς ἀξιοποίησεως ἢ ἐντάξεώς της στὸ πλαίσιο τῆς σύγχρονης Οἰκουμενικῆς ἀποστολῆς τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀποστολὴ ὅμως αὐτὴ ἦταν καὶ εἶναι ἀπαραίτητη ὅχι μόνον γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν διορθόδοξων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων, ἥτοι τόσο στὸν διεσπασμένο χριστιανικὸ κόσμον τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως, ὅσο καὶ στὸ εὐρύτερο πλαίσιο τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν χριστιανῶν. Ἡ ἀξιοποίηση λοιπὸν αὐτῆ τῆς συνεχῶς διογκουμένης πολυεθνικῆς Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς στὸν χριστιανικὸν κόσμον τῆς Δύσεως εἶναι πλέον δυνατὴ, ἀλλ'

ὁμως πάντοτε μόνον ὑπὸ τὴν καθιερωμένη καὶ γενικῶς ἀναγνωρισμένη ἐξέχουσα συντονιστικὴ καὶ διαχρονικὴ κανονικὴ αὐθεντία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἥτοι ὡς τοῦ «Πρώτου θρόνου» (*Prima sedes*) τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐξέχουσα ὁμως αὐτὴ καὶ καθιερωμένη διαχρονικὴ αὐθεντία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι κανονικῶς αὐτονόητη καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἀπαραίτητη (*sine qua non*). Ἡ αὐθεντία ὁμως αὐτὴ εἶναι ἀναγκαία, ὄχι μόνον γιὰ τὶς διορθόδοξες σχέσεις τῶν κατὰ τόπους αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἥτοι μεταξύ τους καὶ μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις τους, ἥτοι μὲ ὅλες τὶς ἄλλες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἢ Ὁμολογίες. Ἄλλωστε, οἱ ἀναγκαῖες αὐτὲς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις συνδέονται ἰδιαίτερα καὶ μετὰ τῶν φιλόξενων χριστιανικῶν χωρῶν τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἥτοι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τῆς Βόρειας καὶ Νότιας Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ὠκεανίας κ.λπ.

Ἡ οἰκουμενικὴ λοιπὸν αὐτὴ ἀποστολὴ τῆς μεγάλης πλέον καὶ συνεχῶς διογκούμενης πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς εἶναι πράγματι μεγίστης ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐκκλησιολογικῆς σημασίας ὄχι μόνον γιὰ τὴν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς ἄλλες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἢ Ὁμολογίες τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως. Ἄλλωστε, ἡ Οἰκουμενικὴ προοπτικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι μία προφανῶς ὀφειλετικὴ καὶ σαφῶς ἀναγκαία ἢ καὶ ἀπαραίτητη ἐκκλησιαστικὴ ἀποστολή, τόσο πρὸς τοὺς ἐγγὺς ὅσο καὶ πρὸς τοὺς μακράν. Ἡ ἀποστολὴ ὁμως τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς εἶναι ἐπίσης πολλαπλῶς πολύτιμη, γιατί θα ἀποδειχθῇ τελικῶς καὶ ἰδιαιτέρως εὐεργετικὴ ὄχι μόνον γιὰ ὅλες τὶς συμμετέχουσες σὲ αὐτὴ αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλες σχεδὸν τὶς ἄλλες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἢ Ὁμολογίες τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως.

Προφανῶς, ὅλοι οἱ μεγάλοι θεολόγοι τοῦ διεσπασμένου χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως τῶν νεωτέρων χρόνων, ρωμαιοκαθολικοὶ ἢ προτεστάντες, ἐχαρακτήριζαν πάντοτε εὐλόγως καὶ χαρακτηρίζουν συνεχῶς καὶ ἐγκωμιαστικῶς τὴν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν «ὡς τὴν Ἐκκλησίαν τόσο τῶν μεγάλων Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων Πατέρων, ὅσο καὶ τῶν ἑπτὰ κοινῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων» τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς

μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ οἰκουμενικοῦ «Συμβόλου πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως». Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ὅλοι οἱ μεγάλοι θεολόγοι τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν τῆς Δύσεως ἀναζητοῦν συνεχῶς ἢ καὶ νοσταλγοῦν εὐλόγως, μὲ κάθε πρόσφορο μάλιστα κανονικὸ ἢ ἐκκλησιαστικὸ τρόπο, τὴν κοινὴ πορεία πρὸς τὴν ἀποκατάσταση τόσο τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῆς πίστεως, ὅσο καὶ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Πράγματι, τὴν προοπτικὴ αὐτὴ προέτειναν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ διαπρεπὴς δομινικανὸς φιλορθόδοξος θεολόγος Yves Congar στὸ περίφημο ἄρθρο του, ὑπὸ τὸν τίτλο: «J'aime l'Orthodoxie», ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ ἐπίσης διαπρεπὴς ἰησοῦίτης φιλορθόδοξος θεολόγος H. de Lubac, στὸ ἐπίσης περίφημο ἔργο του, ὑπὸ τὸν τίτλο: *Corpus mysticum. L'Eucharistie et l'Eglise du Moyenâge* (Paris 1944). Ὑπὸ τὸ αὐτὸ λοιπὸν πνεῦμα, ὁ κορυφαῖος φιλορθόδοξος προτεστάντης θεολόγος τῶν νεωτέρων χρόνων Karl Barth, στὴ σπουδαία θεολογικὴ πραγματεία του ὑπὸ τὸν τίτλο: *Esquisse d'une Dogmatique*» (1968) τονίζει, μὲ ιδιαίτερη μάλιστα ἔμφαση, τὴν ἀδιάκοπη αὐθεντικὴ συνέχεια τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως στὴ ζωὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτοι τόσο μὲ τὴ θεολογία τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς περιόδου τῶν ἑπτὰ κοινῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅσο καὶ μὲ τὸ οἰκουμενικὸ Σύμβολον πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (325-381).

Τὰ θεολογικὰ λοιπὸν αὐτὰ ἔργα προέτρεπαν ὅλους τοὺς πιστοὺς, ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ προτεστάντες, νὰ βιώσουν τόσο στὴν ὀρθόδοξη θεία Λειτουργία, ὅσο καὶ στὴν ἀσκητικὴ πνευματικὴ τὴν ἄρρηκτη καὶ ἀλληλέγγυα μυσταγωγικὴ ἢ ἀναγωγικὴ συζυγία τοῦ εὐαγγελικοῦ καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ Κηρύγματος. Στὴ συζυγία ὅμως αὐτὴ βιώνεται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μὲ τὴ θεολογικὴ μάλιστα καὶ τὴν ἐκκλησιολογικὴ τους πληρότητα τόσο τῆς ἐν Χριστῷ σωτηριολογικῆς ἀποστολῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μοναδικῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας τῆς ὅλης μυστηριακῆς τῆς ζωῆς. Συνεπῶς, στὴ νέα αὐτὴ ἐκκλησιαστικὴ προοπτικὴ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἀναπτύχθηκε, μὲ μία νοσταλγικὴ μάλιστα πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶ (1948-72), ὁ *Διάλογος τῆς Ἀγάπης* μεταξὺ τῆς Πρεσβυτέρας καὶ τῆς Νέας Ρώμης.

Ὁ Διάλογος αὐτὸς ἦταν καὶ εἶναι σημαντικὸς τόσο γιὰ τὴν ἐκτόνωση τῶν ἐπαχθῶν τραυματικῶν ἐμπειριῶν τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος ὅσο καὶ γιὰ τὴν κοινὴ ἀναζήτηση, κατ' οἰκονομίαν ἐκκλησιαστικὴν, μιᾶς κοινῆς καὶ ἀλληλέγγυας πορείας πρὸς τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀναγκαίας ἐκκλησιαστικῆς ἐπικοινωνίας ἢ καὶ μιᾶς ἀμοιβαίας διακριτικῆς ἀλληλεγγύης στὶς διμερεῖς σχέσεις τους. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα ὅμως αὐτό, ἡ ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι προφανῶς ἀναγκαία, ἥτοι τόσο γιὰ νὰ θεραπευθοῦν οἱ τραυματικὲς ἐμπειρίες τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος, ὅσο καὶ γιὰ νὰ λειτουργήσουν, σὲ μία ἀλληλέγγυα μάλιστα σχέση, οἱ δύο λοβοὶ τῶν πνευμόνων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, σὲ ιδιαίτερα μάλιστα πολυπολιτισμικοὺς χαλεποὺς καιροὺς.

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴ λοιπὸν αὐτή, ὁ πάπας Παῦλος ΣΤ' (1963-78) διακήρυξε στὸ Παρίσι (1968) τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀλληλέγγυας καὶ ἀρμονικῆς λειτουργίας τῶν δύο λοβῶν τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἥτοι τοῦ ὀρθοδόξου καὶ τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ. Ἡ ἀρμονικὴ ὅμως λειτουργία τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος προϋποθέτει ἀπαραιτήτως τὴν κοινὴ συνάντηση τοῦ διεσπασμένου χριστιανικοῦ κόσμου στὴν κοινὴ ἀποστολική, λειτουργικὴ, πατερικὴ καὶ συνοδικὴ παράδοση τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας. Πράγματι, ἡ Β' Βατικανὴ σύνοδος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (1962-65) αὐτὸ προέτεινε τόσο στὸ δογματικὸ Σύνταγμα «Περὶ τῆς Ἐκκλησίας» (*Lumen Gentium*), ὅσο καὶ στὸ συνοδικὸ Διάταγμα «Περὶ τοῦ Οἴκουμενισμοῦ» (*Unitatis Redintegratio*).

Ἡ σύγχρονη λοιπὸν Οἰκουμενικὴ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι πλέον ὄχι μόνο μία ὑπεύθυνη καὶ ἀναγκαία ἐξωστρεφῆς, διακριτικὴ καὶ ἀλληλέγγυα ἐποικοδομητικὴ ἔκφραση τῆς διαχρονικῆς ἐκκλησιολογικῆς τῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ καὶ μία ὀφειλετικὴ διακριτικὴ ἀνταπόκρισή της στὸ συνεχῶς προβαλλόμενο κοινὸ ἐκκλησιαστικὸ αἶτημα ὅλων σχεδὸν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν. Τὸ αἶτημα ὅμως αὐτὸ ἦταν καὶ εἶναι ἀναγκαῖο ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἄρση τῆς διαχρονικῆς ἀποκλειστικῆς ἐκκλησιολογικῆς ἢ ὁμολογιακῆς ἐσωστρέφειας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ κοινὴ ἀντιμετώπιση τῶν κοινῶν προβλημάτων σὲ μία ἐκκοσμιευμένη πολυπολιτισμικὴ κοινωνία, ὅπως ἐτόνισε μὲ τὶς σχετικὲς ἀποφάσεις της καὶ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου

Ἐκκλησίας (Κρήτη, 16-27 Ἰουν. 2016), ἦτοι γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐκκλησιολογικῆς συγκλίσεως⁴².

2. Ὁρθόδοξη Διασπορὰ καὶ Ἐξωτερικὴ Ἱεραποστολὴ

Εἶναι λοιπὸν εὐνόητη ἢ ἀπρόβλεπτη, ραγδαία καὶ ἀνεξέλεγκτη διόγκωση τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς ἀπὸ ὅλες σχεδὸν τὶς ἀχμαῖες αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἦτοι τόσο ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη διάλυση τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως (25 Δεκ. 1991), ὅσο καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀναπόφευκτη κατάρρευση ὄλων σχεδὸν τῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων στοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Προφανῶς, ἡ μεγάλη συρροὴ ὀρθοδόξων προσφύγων ἢ οἰκονομικῶν μεταναστῶν στὶς φιλόξενες χῶρες τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Δύσεως, ἦτοι στὶς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τῆς Βόρειας καὶ Νότιας Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ὠκεανίας κ.ἄ., εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὸν τριπλασιασμὸ περίπου τῶν μελῶν ὄλων σχεδὸν τῶν παλαιῶν Κοινοτήτων στὶς χῶρες αὐτές.

Βεβαίως, οἱ ἐθνικὲς αὐτὲς Ὁρθόδοξες Κοινότητες τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς στὶς δεκατρεῖς (13) θεσμοθετημένες Περιοχὲς τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς ἀσχοῦσαν καὶ ἀσχοῦν μεγάλη πνευματικὴ ἐπιρροή καὶ στοὺς ἄλλους χριστιανοὺς κάθε συγκεκριμένης Περιοχῆς. Πράγματι, οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς ἀνέπτυξαν ἤδη στενὲς ἀλληλέγγυες σχέσεις καὶ πνεῦμα εἰλικρινοῦς ἀμοιβαίας συνεργασίας, ὑπὸ τὴν ἐποπτεία πάντοτε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας κάθε συγκεκριμένης Περιοχῆς, ὅπως αὐτὴ καθορίσθηκε καὶ ἐφαρμόζεται στὸν «Κανονισμὸν Λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ». Ἄλλωστε, οἱ ἐπίσκοποι κάθε ἐθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς κάθε συγκεκριμένης Περιοχῆς εἶχαν πάντοτε καὶ ἔχουν συνεχῶς τὴν ἀναγκαῖα ἀναφορά τους στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς οἰκείας αὐτοκέφαλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς προσελεύσεώς τους, στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς ὁποίας προσεκαλοῦντο καὶ προσκαλοῦνται, περιοδικῶς καὶ ἐκ περιτροπῆς ὡς μέλη της.

42. Βλ. Ἰω. Φειδᾶς, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, III. Ἀπὸ τὴν Ἄλωσιν μέχρι σήμερα, Ἀθήνα 2014, σσ. 753-765· ὁ ἴδιος, *Ἐκκλησιολογία μετὰ Χριστολογία καὶ Πνευματολογία* ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πατερικῆς παραδόσεως, Ἀθήνα 2018, σσ. 232-318.

Συνεπῶς, οἱ ἀμφίδρομες αὐτὲς ἐκκλησιαστικές, θεολογικές, πνευματικές καὶ κοινωνικές διαχριστιανικές σχέσεις ἦσαν καὶ εἶναι ὀφειλετικές ἢ καὶ ἀναπόφευκτες, ἀλλ' ὅμως προϋπέθεταν πάντοτε καὶ ἀπαραιτήτως τόσο τὴν ἀρμονικὴ λειτουργία τῶν διορθόδοξων σχέσεων σὲ κάθε συγκεκριμένη θεσμοθετημένη Περιοχὴ τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ὅσο καὶ τὴν εἰλικρινῆ, ἀμοιβαία καὶ ἀλληλέγγυα λειτουργία τῶν σχέσεων τους μὲ τὶς ἑτερόδοξες χριστιανικές κοινότητες τῆς ἴδιας Περιοχῆς. Στὸ εὐρύτατο λοιπὸν αὐτὸ πλαίσιο, ὅλες οἱ ἀνὰ τὴν Οἰκουμένη πολυεθνικές Ὁρθόδοξες Διασπορὲς στὶς καθορισμένες δεκατρεῖς (13) θεσμοθετημένες Περιοχὲς λειτουργοῦν πάντοτε ὡς σημαντικές, πολύτιμες καὶ ἀξιόπιστες γέφυρες, ἄμεσης ἢ ἔμμεσης, ἐπικοινωνίας ὄλων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν τόσο μὲ τὶς ρωμαιοκαθολικές, ὅσο καὶ μὲ τὶς προτεσταντικές χριστιανικές Κοινότητες τῆς Δύσεως, μὲ τὴν πρόθυμη μάλιστα ἐκπροσώπησή τους καὶ στοὺς διμερεῖς καὶ στοὺς πολυμερεῖς Θεολογικοὺς Διαλόγους στὸ πλαίσιο τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν χριστιανῶν.

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴ λοιπὸν αὐτὴν τῆς Βυζαντινῆς Ἱεραποστολῆς, ἀναπτύσσεται καὶ σήμερον ἡ Ἐξωτερικὴ Ἑλληνικὴ Ἱεραποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτοι ὄχι μόνον στὴν ἀφρικανικὴ ἥπειρο, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραρχία καὶ τοὺς συνεχεῖς ἱεραποστολικοὺς ἀγῶνες τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἀλλὰ καὶ στὸν σύγχρονο πολυπολιτισμικὸ κόσμο ἀπὸ τὴ συνεχῶς διογκουμένη πολυεθνικὴ Ὁρθόδοξη Διασπορὰ στὶς ἑτερόδοξες χριστιανικές χώρες. Συνεπῶς, ὅπως εἶδαμε, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑποστήριξε πάντοτε ὀφειλετικῶς καὶ ὑποστηρίζει συνεχῶς, ἰδιαίτερα κατὰ τὴν τελευταία τριακονταετία (1993-2023), μὲ κάθε πρόσφορο μάλιστα ἢ καὶ ἐφικτὸ τρόπο, τὴν Ἐξωτερικὴ Ἱεραποστολὴ στὴν ἀφρικανικὴ ἥπειρο, ἀλλὰ καὶ τὴ συνεχῶς διογκούμενη Ἑλληνικὴ Διασπορά, τόσο πρὸς τοὺς ἐγγύς ὅσο καὶ πρὸς τοὺς μακράν.

Ἡ ὀρθὴ λοιπὸν ἀξιοποίηση τῆς μεγάλης πλέον καὶ ὀργανωμένης πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς τόσο γιὰ τὶς διορθόδοξες, ὅσο καὶ γιὰ τὶς διεκκλησιαστικές σχέσεις στὴ χριστιανικὴ Οἰκουμένη προϋποθέτει ἀπαραιτήτως, ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ὀρθὴ ἐφαρμογὴ τοῦ «Κανονισμοῦ Λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων» στὶς δεκατρεῖς (13) Περιοχὲς τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν

κανονική ρύθμιση τῆς ἀρμονικῆς λειτουργίας τῶν κανονικῶν σχέσεων ὄλων τῶν ἐθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν σὲ κάθε θεσμοθετημένη Περιοχή. Βεβαίως, ἡ ἀρμονικὴ λειτουργία τους ἀναφερόταν πάντοτε καὶ ἀναφέρεται συνεχῶς τόσο στὶς διορθόδοξες ἢ καὶ στὶς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις, ὅσο καὶ στὶς ἀναγκαῖες σχέσεις τους πρὸς τὶς αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς ἐθνικῆς τους προελεύσεως, κατ' ἀναφορὰν δὲ πάντοτε πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Πράγματι, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο εἶχε καὶ ἔχει πάντοτε τὸ ἐξαιρητικὸ προνόμιο καὶ τὴν καθιερωμένη ὑπεύθυνη κανονικὴ ἀποστολὴ νὰ φυλάσσει ὀφειλετικῶς καὶ νὰ ἐγγυᾶται ἀπαραιτήτως τὴν πιστὴ τήρηση τόσο τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως, ὅσο καὶ τῆς κανονικῆς τάξεως, σὲ τοπικὴ, σὲ περιφερειακὴ ἢ καὶ σὲ οἰκουμενικὴ προοπτικὴ. Ἄλλωστε, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο εἶχε καὶ ἔχει πάντοτε τὸ ἀποκλειστικὸ κανονικὸ δικαίωμα νὰ συγκαλῆ ὄχι μόνον τὶς Πατριαρχικὲς, τὶς Μείζονες καὶ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ἀλλὰ καὶ τὴ «Σύναξη ὄλων τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν» γιὰ μείζονα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα πίστεως ἢ κανονικῆς τάξεως, ἰδιαίτερα δὲ σὲ σοβαρὰ ζητήματα ὁποιασδήποτε θεσμοθετημένης Περιοχῆς τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς.

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴ ὅμως αὐτὴ, ἡ ἐσωτερικὴ ἀρμονικὴ λειτουργία μιᾶς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς προϋποθέτει ἀπαραιτήτως μίαν κοινὴ καὶ κανονικῶς ἱεραρχημένη ἐφαρμογὴ σὲ κάθε ἐθνικὴ Ὁρθόδοξη Διασπορὰ ὁποιασδήποτε θεσμοθετημένης Περιοχῆς, μὲ εὐλόγο μάλιστα γνώμονα ἢ κανονικὸ κριτήριον τὴν ἴδρυση, τὴν ὀργάνωση, τὴ διοίκηση καὶ τὴ λειτουργία μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς μεταποστολικῆς κυρίως ἐποχῆς. Πράγματι, ὅπως αὐτὴ διαμορφώθηκε τελικῶς ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Νικαίας (325), μὲ τὴν εἰσαγωγὴ μάλιστα καὶ τὴν καθιέρωση τοῦ «Μητροπολιτικοῦ συστήματος», ἦτοι μὲ ἐδαφικὸ μάλιστα πλαίσιο τὶς ἐπαρχίαι τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Πράγματι, τὸ Μητροπολιτικὸ σύστημα διατηρεῖται μέχρι σήμερον σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, κατ' ἀναφορὰν πάντοτε τόσο πρὸς τὸ εἰσαχθέν «Ἐξαρχικὸν σύστημα» τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως (381) καὶ πρὸς τὸ «Αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου» ἀπὸ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Ἐφέσου (431), ὅσο καὶ πρὸς τὸ ἐπιβληθέν «Πατριαρχικὸν σύστημα» τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος (451).

Οἱ ἀποφάσεις λοιπὸν τῶν συγκεκριμένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπως ἐπίσης καὶ τῶν Μειζόνων, Πατριαρχικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων καθόρισαν καὶ τὸ ἀπαραβίαστον τῶν καθιερωμένων κανονικῶν κριτηρίων ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ καὶ τὴ μεταποστολικὴ παράδοση γιὰ τὴν κανονικὴ θεσμικὴ ὀργάνωση καὶ τὴ λειτουργικὴ ζωὴ κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι σὲ ἐπίπεδο Ἐνορίας, Ἐπισκοπῆς καὶ Μητροπόλεως⁴³. Εἶναι ὅμως εὐνόητον ὅτι στὴν καθιερωμένη κοινὴ καὶ ἀστασίαστη αὐτὴ κανονικὴ παράδοση ἐντάσσονται ἐπίσης ὄχι μόνο οἱ σχετικοὶ Ἀποστολικοὶ κανόνες, ἀλλὰ καὶ οἱ κανόνες ὄλων τῶν τοπικῶν Συνόδων, στοὺς ὁποίους προστέθηκαν καὶ οἱ κανόνες τῶν ἐγκρίτων Ἀρχιερέων καὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι τοῦ Μ. Ἀθανασίου, τοῦ Μ. Βασιλείου κ.ἄ., οἱ ὁποῖοι διευκόλυναν καὶ διευκολύνουν τὴν ἐφαρμογὴ τους καὶ στὶς δεκατρεῖς (13) θεσμοθετημένης Περιοχῆς τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, χωρὶς μάλιστα νὰ ἀγνοηθοῦν ἢ νὰ ἀθετηθοῦν τὰ ἐθνικά, τὰ κανονικά καὶ τὰ συνοδικὰ κριτήρια.

Στὸ πλαίσιο λοιπὸν αὐτό, ἥτοι τῆς καθιερωμένης διαχρονικῆς κανονικῆς παραδόσεως εἶναι δυνατὴ ἢ ἐφικτὴ ἢ προσομοίωσή της καὶ γιὰ τὴν κανονικὴ ρύθμιση, σὲ κάθε συγκεκριμένη Περιοχῆ, ἥτοι τῶν περισσοτέρων τῆς μιᾶς σὲ αὐτὴ ἐθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν, μὲ κύριο μάλιστα σκοπὸ ὄχι μόνο τὴν ἐποικοδομητικὴ προσέγγιση γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς ἐπικοινωνίας ἢ γιὰ τὴν κοινὴ συμμετοχὴ τους στὴ θεία Εὐχαριστία, ἀλλὰ καὶ τὴν καθιέρωση συχνῶν ἐπισήμων συναντήσεων διμερῶν ἢ καὶ πολυμερῶν ὀρθοδόξων ἐθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν ὄχι μόνο γιὰ νὰ περιορισθοῦν οἱ μεικτοὶ γάμοι τῶν ὀρθοδόξων μὲ τοὺς ἑτεροδόξους τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν τῆς συγκεκριμένης πολυεθνικῆς Περιοχῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἐνισχυθῇ ὁ ἱερὸς θεσμὸς τῆς ὀρθόδοξης Οἰκογένειας στὴν πολυεθνικὴ Ὁρθόδοξη Διασπορά.

Οἱ σημαντικὲς αὐτὲς ἐκκλησιαστικὲς προτάσεις ἢ προοπτικὲς θὰ μπορούσαν νὰ ἀναπτυχθοῦν σὲ μίᾳ ἀλληλέγγυα τριπλῇ ἀναγωγικῇ κλίμακα: Ἐνοριῶν, Ἐπισκοπῶν καὶ Μητροπόλεων, μὲ τὰ ἐξελισσόμενα μάλιστα αὐτὰ κανονικά κριτήρια, γιὰ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ἐσωτερικὴ ἐνότητα

43. Βλ. κανόνες 4, 5, 6 καὶ 7 τῆς Α', 2, 3 καὶ 6 τῆς Β', 8 τῆς Γ' καὶ 9, 17, 28 καὶ 30 τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κ.ἄ.

τῶν πολυεθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν κάθε συγκεκριμένης Περιοχῆς, χωρὶς νὰ θιγῆ ἢ νὰ μειωθῆ ἡ αὐτονόητη ἐθνικὴ εὐαισθησία τῶν πολλῶν ἐθνικῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς. Συνεπῶς, οἱ προτεινόμενες εὐλόγες κανονικὲς ρυθμίσεις ἀναφέρονται στὰ ἀναγκαῖα ἢ καὶ ἀπαραίτητα κανονικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια, ἦτοι: α) ἐθνικά, β) κανονικά καὶ γ) συνοδικὰ κριτήρια τῆς καθιερωμένης σχετικῆς ὀρθοδόξου κανονικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως.

Τὰ κριτήρια ὅμως αὐτὰ εἶναι καθοριστικὰ καὶ ἀπαραίτητα ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν ἀναγκαίων ἀλληλεγγύων σχέσεων τῶν διαφορετικῶν πολυεθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν, ἦτοι σὲ κάθε κανονικῶς θεσμοθετημένη Περιοχὴ τῆς συνεχῶς διοικουμένης πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν κατάλληλη ὑποστήριξη τῶν νέων ἐθνικῶν Διασπορῶν σὲ ἐτερόδοξα μάλιστα ἢ καὶ ἐχθρικὰ ἐκκλησιαστικὰ περιβάλλοντα, ἦτοι:

α. Τὰ «ἐθνικά κριτήρια» μποροῦν καὶ πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται ὀφειλετικῶς καὶ προθύμως, σὲ ἐπίπεδο Ἐνορίας, ἀφ' ἐνὸς μὲν γιὰτὶ σὲ αὐτὴ συνδέονται ἀρμονικὰ τόσο ἡ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐνορίας, ὅσο καὶ ἡ καθιερωμένη ἀναγκαῖα σύνδεση μὲ τὰ ἐθνικὰ σχολεῖα τῶν ὀρθοδόξων ἐθνικῶν κοινοτήτων μιᾶς πολυεθνικῆς Περιοχῆς σὲ ἐτερόδοξα μάλιστα ἀδιάφορα ἢ καὶ ἐχθρικὰ περιβάλλοντα. Ἄλλωστε, ἡ σύνδεση αὐτὴ ἦταν καὶ εἶναι πάντοτε ἀναγκαῖα καὶ γιὰ τὴ σχέση τους μὲ τὰ ἀναλυτικὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα διδασκαλίας τῆς χώρας προσελεύσεώς τους, γιὰ νὰ μὴν ἀτονήσῃ σὲ ἐτερόδοξα περιβάλλοντα τόσο ἡ παιδεία τῶν ὀρθοδόξων νέων, ὅσο καὶ ἡ ἐθνικὴ τους ταυτότητα. Συνεπῶς, εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖα καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν σχέσεών τους μὲ τοὺς νέους τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐθνικῶν Διασπορῶν κάθε θεσμοθετημένης πολυεθνικῆς Περιοχῆς ἢ καὶ ἄλλης πλησιόχωρης Περιοχῆς.

β. Τὰ «κανονικά κριτήρια» μποροῦν καὶ πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται εὐλόγως καὶ ἀνέτως, σὲ ἐπίπεδο Ἐπισκοπῆς, ἀφ' ἐνὸς μὲν γιὰτὶ σὲ αὐτὴν ἀναφέρονται ὅλες οἱ λειτουργικὲς καὶ οἱ ἐκπαιδευτικὲς δραστηριότητες ὅλων τῶν Ἐνοριῶν τῆς κανονικῆς ἐδαφικῆς ἐκκλησιαστικῆς τῆς δικαιοδοσίας, μὲ ἔδρα μάλιστα τὴ σημαντικώτερη πόλη τῆς ἐδαφικῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας του, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰτὶ ὁ Ἐπίσκοπός της ἀναφέρεται ἐπίσης καὶ στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς αὐτοκέφαλῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς προσελεύσεώς του, στὴν ὁποία καλεῖται μάλιστα νὰ συμ-

μετέχῃ ἐκ περιτροπῆς γιὰ νὰ τὴν ἐνημερώσῃ ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐθνικῶν ἐνοριακῶν κοινοτήτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς του δικαιοδοσίας.

γ. Τὰ «συνοδικὰ κριτήρια» μποροῦν καὶ πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται ἀπαραιτήτως καὶ ὑποχρεωτικῶς, σὲ ἐπίπεδο Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως κάθε πολυεθνικῆς Περιοχῆς, γιὰτὶ σὲ αὐτὲς συμμετέχουν οἱ Πρῶτοι τῶν ἐπισκόπων ὅλων τῶν ἐθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν κάθε συγκεκριμένης Περιοχῆς. Ἡ συμμετοχή τους λοιπὸν εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητη, συμφώνως πρὸς τὸν «Κανονισμόν Λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων» ἀφ' ἐνὸς μὲν γιὰτὶ ὀφείλουν νὰ ἀποφασίζουσιν καὶ νὰ ἀντιμετωπίζουσιν ἀπὸ κοινοῦ ὅλα τὰ σοβαρὰ ζητήματα ὀρθοδόξου πίστεως ἢ κανονικῆς τάξεως, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ ἐκάστοτε Πρώτου τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἤτοι ὅλων τῶν ἐθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν τῆς οἰκείας πολυεθνικῆς Περιοχῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰτὶ ὀφείλουν ἐπίσης νὰ παραπέμπουν, ὅπως εἶδαμε, διὰ τοῦ Πρώτου τῆς «Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως», ἤτοι πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη, γιὰ ὅλα τὰ σοβαρὰ ἢ κρίσιμα ἐκκλησιαστικὰ κανονικὰ ζητήματα, ἤτοι ὄχι μόνον γιὰ τὶς διορθόδοξες, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις τους, ἰδιαίτερα δὲ στὶς οἰκείες θεσμοθετημένες δεκατρεῖς (13) Περιοχὲς τῆς πολυεθνικῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἀλλ' ὅμως μὲ τὰ καθιερωμένα κανονικὰ ὅρια τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως.

Συνεπῶς, οἱ ἀμφίδρομες αὐτὲς ἀλληλέγγυες σχέσεις ὅλων τῶν ἐθνικῶν Ὁρθοδόξων Διασπορῶν κάθε θεσμοθετημένης πολυεθνικῆς Περιοχῆς εἶναι ἀπαραίτητες τόσο μεταξὺ τους, ὅσο καὶ μὲ τὶς αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς προσελεύσεώς τους. Ἄλλωστε, αὐτὲς ἐκφράζουσιν συγχρόνως τὴν ἐπιθυμητὴ, ἀναγκαία ἢ καὶ ἀναπόφευκτη ἐπικοινωνία, μὲ τὶς ἑτερόδοξες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἢ Ὁμολογίες τῆς συγκεκριμένης Περιοχῆς, ἤτοι γιὰ σοβαρὰ ἐκκλησιαστικὰ ἢ πρακτικὰ ζητήματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἄλλωστε, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία συμμετεῖχε πάντοτε καὶ συμμετέχει συνεχῶς τόσο στοὺς πολυμερεῖς, ὅσο καὶ στοὺς διμερεῖς Θεολογικοὺς Διαλόγους, στὸ πλαίσιο μάλιστα τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν χριστιανῶν.

3. Ἡ Οἰκουμενικὴ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, στὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως, τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη, 16-27 Ἰουν. 2016), ἐνέταξαν ἐπίσης καὶ τὰ σημαντικὰ θέματα διεκκλησιαστικῶν σχέσεων, ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ τὶς «Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον», ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰ τὴ «Σύγχρονη οἰκουμενικὴ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», ἥτοι ὄχι μόνον πρὸς τοὺς ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς μακράν. Ἄλλωστε, τὰ δύο αὐτὰ σημαντικὰ συνοδικὰ κείμενα προσδιόρισαν ἀντιστοίχως, μὲ ἐντυπωσιακὴ μάλιστα πληρότητα καὶ σαφήνεια, ὄχι μόνον τὰ κανονικὰ ὅρια τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κανόνες 7 τῆς Β' καὶ 95 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου), ἀλλὰ καὶ τὶς εὐρύτατες προοπτικὲς τῆς δια-χρονικῆς «Οἰκουμενικῆς ἀποστολῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» γιὰ τὴν ἀναγκαία ἢ κατάλληλη ἐφαρμογὴ τῆς καθιερωμένης κανονικῆς ἀρχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας.

Πράγματι, εἶναι ἀναγκαία ἢ καὶ ἀπαραίτητη ἡ προβολὴ τόσο τῆς κοινῆς «ἀποστολικῆς, πατερικῆς καὶ συνοδικῆς παραδόσεως», ὅσο καὶ τῶν «δογματικῶν Ὁρων τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων» τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι συνοφίζονται μάλιστα στὸ κοινὸ «Σύμβολον πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως» γιὰ ὅλες τὶς χριστιανικὲς «Ἐκκλησίες» ἢ «Ὁμολογίες» (325, 381). Πράγματι, τὰ καθιερωμένα αὐτὰ διαχρονικὰ κανονικὰ κριτήρια ἦσαν ἀπαραίτητα καὶ γιὰ τὴν ἀναγκαία θεραπεία τόσο τῶν τραυματικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐμπειριῶν τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος, ὅσο καὶ τῶν ἀκρίτων θεολογικῶν συγχύσεων τοῦ διαχρονικοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλωστε, μὲ τὰ κανονικὰ αὐτὰ κριτήρια γίνεται σαφέστερη καὶ οἰκειότερη στὴν πολυεθνικὴ Ὁρθόδοξη Διασπορὰ ἢ κοινὴ ρίζα ὅλων σχεδὸν τῶν κλάδων τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, μὲ τὸν ὀφειλόμενο μάλιστα σεβασμὸ στὴν κοινὴ ρίζα τῆς ἀδιάκοπης διαχρονικῆς συνέχειας τῆς ἀποστολικῆς, τῆς πατερικῆς καὶ τῆς συνοδικῆς παραδόσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτοι δύο συναπτῶν χιλιετιῶν τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις, τὰ τρία μεγάλα καὶ τραγικὰ ἐκκλησιαστικὰ σχίσματα τῶν ΣΤ', ΙΑ' καὶ ΙΣΤ' αἰώνων διέσπασαν τὴν ἐνότητα τῆς

μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι ἀντιστοίχως τῶν ἀποσχισθέντων Ἀντιχαλκηδονίων, τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Προτεστάντων, ἀπὸ τὰ ὅποια προέκυψαν πολλές νέες καὶ ἀνεξέλεγκτες ἐσωτερικὲς διασπάσεις.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ἀφ' ἑνὸς μὲν προκάλεσαν αὐθαιρέτως τὴν ἐσωτερικὴν διάσπαση τῆς ἐνότητος τοῦ δικοῦ τους ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποσυνδέθηκαν ἀκρίτως τόσο ἀπὸ τὴν κοινὴν Πατερικὴν παράδοση τῆς περιόδου τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς δογματικοὺς Ὅρους τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας. Βεβαίως, ἦσαν ἐπαχθεῖς καὶ οἱ ἀναπόφευκτες συνέπειες ὅχι μόνον μὲ τὴν αὐθαίρετη ἀποσύνδεση τῆς διχοτομικῆς σχολαστικῆς θεολογίας, τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτη (1224-1274) ἀπὸ τὴν καθιερωμένη κοινὴ καὶ ἀπαραίτητη ἀποστολική, πατερικὴ, συνοδικὴ θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιολογικὴ παράδοση (Θωμισμός), ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προκλητικὴ ἐσωτερικὴ διάσπαση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τους σώματος, σὲ ἀντίπαλες μάλιστα ομάδες καὶ μὲ ἀδιάλλακτο ὁμολογιακὸ ἀνταγωνισμό.

Ὁ ὁμολογιακὸς αὐτὸς ἀνταγωνισμὸς ἦταν καταλυτικὸς ὅχι μόνον γιὰ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς Προτεστάντικες Ὁμολογίες (Λουθηρανῶν-Καλβινιστῶν), κυρίως μὲ τὶς ἀνεξέλεγκτες ἀποσχίσεις τῶν λεγομένων «χαρισματικῶν κινήματων», ἦτοι τῶν Βαπτιστῶν, Πεντηκοστιανῶν, Μεθοδιστῶν, Εὐαγγελικῶν κ.ἄ. Συνεπῶς, ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὴ διάσπαση τῆς ἐνότητος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀναζητήθηκαν σχολαστικὲς ἢ καὶ συμβιβαστικὲς θεολογικὲς προτάσεις γιὰ τὴν ἐκτόνωση τῆς ὁμολογιακῆς ἀδιαλλαξίας τους, ὑπὸ τὴν πίεση μάλιστα τόσο τῆς προτεστάντιζουσας ἰδεαλιστικῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας (Kant, Fichte, Schelling, Hegel, Schleiermacher κ.ἄ.), ὅσο καὶ τῆς φιλελεύθερης νεοθωμιστικῆς ρωμαιοκαθολικῆς θεολογίας τῆς Τυβίγγης (J.-A. Möhler κ.ἄ.), οἱ ὅποιες μάλιστα ἐπηρεάσαν καὶ τὶς δογματικὲς, θεολογικὲς, λειτουργικὲς καὶ κανονικὲς ἀποφάσεις τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου (1962-1965) τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας⁴⁴.

Ὁ ὀξύτατος λοιπὸν ὁμολογιακὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κυρίων Ὁμολογιῶν τῆς Προ-

44. Βλ. Ἰω. Φειδᾶς, *Ἐκκλ. Ἱστορία*, ὁ.π., τ. III, σσ. 387-442.

τεστταντικῆς Μεταρρυθμίσεως (Λουθηρανῶν, Καλβινιστῶν κ.ἄ.) ἀνέδειξε σαφέστερα τὶς σοβαρὲς ἢ καὶ τὶς καταλυτικὲς θεολογικὲς, ἐκκλησιολογικὲς καὶ λειτουργικὲς ἀντιθέσεις ἢ καὶ συγχύσεις ὅχι μόνον τῆς διχοτομικῆς σχολαστικῆς θεολογίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ τους. Οἱ συγχύσεις ὅμως αὐτὲς ἐχαρακτηρίσθηκαν καταστροφικὲς γιὰ τὴ χριστοκεντρικὴ ὄντολογία τόσο τῆς φύσεως, ὅσο καὶ τῆς σωτηριολογικῆς ἀποστολῆς τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τοῦ κοινοῦ Συμβόλου πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (381). Συνεπῶς, οἱ ὀξύτατες θεολογικὲς, ἐκκλησιολογικὲς καὶ λειτουργικὲς ἀντιθέσεις στὸν ὁμολογιακὸ ἀνταγωνισμὸ μεταξὺ τῆς Προτεστταντικῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἀντιμεταρρυθμίσεως ἐπιβεβαίωσαν τὴν ἀπόλυτη ἀναγκαιότητα τῆς κοινῆς Πατερικῆς παραδόσεως τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας⁴⁵.

Ὑπὸ τὴν ὁμολογιακὴ λοιπὸν αὐτὴν προοπτικὴ, ἐξηγεῖται καὶ ἡ σχετικὴ πρωτοβουλία τῶν Βυτεμβεργίων λουθηρανῶν θεολόγων τῆς Τυβίγγης νὰ ζητήσουν παρακλητικῶς ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ πατριάρχη Ἱερεμία Β' τὸν Τρανό (1572-79, 1580-84, 1587-95) γιὰ νὰ συζητήσουν τὰ πιθανῶς ἀναγκαῖα σημεῖα συμφωνίας ἢ διαφωνίας πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη Πατερικὴ παράδοση τῆς συνταχθείσας ἀπὸ τὸν ἀθόρυβο καὶ συνετὸ ἡγέτη τῆς Προτεστταντικῆς Μεταρρυθμίσεως Φίλιππο Μελάγχθονα *Αὐγουσταία Ὁμολογία* (*Confessio Augustana*). Ἡ Ὁμολογία ὅμως αὐτὴ ἀπεστάλη μὲ τρεῖς Ἐπιστολὲς ἀπὸ τοὺς ἔγκριτους λουθηρανοὺς θεολόγους Ἰάκωβο Ἀνδρέου καὶ Μαρτῖνο Κρούσιο (1573-74), μὲ κύριο μάλιστα προκλητικὸ αἴτημα τὴν ἀναγνώριση, τὴν ἔγκριση ἢ καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς.

Πράγματι, στὶς τρεῖς Ἐπιστολὲς τους ἐτόνιζαν σκοπίμως ρητῶς καὶ παρακλητικῶς τὴν ἀναγκαῖα ἐπιθυμία τους νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ *Αὐγουσταία Ὁμολογία*, γι' αὐτὸ ἐδήλωναν ἀπλῶς καὶ ἀορίστως, ὅτι «*Βιβλιάριόν τι πέμπω τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν ὅλης Κεφάλαια περιέχον, ὅπως ἡ σοῦ ἀγιότητος βλέπη τὴν θρησκείαν ἡμῶν, τίς ἐστὶ καὶ εἰ ἄρα τῆ παρὰ ταῖς τῆς ἀγιότητός σου Ἐκκλησίαις διδασκαλία συμφωνοῦμεν ἢ τι τάχα διαφωνοῦν ἐστίν, ὅπερ οὐκ ἂν θέλωμι. Δέομαι δὲ μεγάλως τὴν ἀγιότητά σου, αὐτό [=Αὐγουσταία Ὁμολογία] μετὰ τῆς αὐτῆς, ἧς*

45. Βλ. Ἰω. Φειδᾶς, *Ἐκκλ. Ἱστορία*, ὁ.π., τ. III, σσ. 327-386.

τὰ πρότερα εὐνοίας δέχεσθαι καὶ εἰ μὴ βαρὺ, τὴν σοφωτάτην ἑαυτῆς περὶ τούτων κρίσιν εὐνοϊκῶς δηλοῦν, εἰ ἄρα, τοῦ Θεοῦ διδόντος, τὰ αὐτὰ ἐν Χριστῷ φρονοίημεν» (Acta et Scripta).

Βεβαίως, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανὸς ἐμελέτησε τὴν *Αὐγουσταία Ὁμολογία* μὲ τοὺς ἔγκριτους θεολογικούς του συμβούλους καὶ διαπίστωσε τὶς σαφῶς ἀντιφατικὲς θεολογικὲς καινοτομίες, συγχύσεις, ἀδυναμίες καὶ παρεκκλίσεις τῆς, γι' αὐτὸ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπέστειλε ἐπίσης τὴν «*Ἀπόκρισίν*» του μὲ μία ἀπαντητικὴ Ἐπιστολὴ γιὰ τὴν ἀπόρριψη τοῦ αἰτήματός τους. Ἄλλωστε, ὁ Πατριάρχης ἐτόνισε ἐπίσης, ὅτι σὲ περίπτωσι διαφωνίας τους, ἦτοι ὅτι «*ἂν δέ γε τυχὸν ἐν τισὶ τῶν δογμάτων τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας κατὰ πρώτην ὄψιν οὐκ εὐφρανεῖ, ὅμως πεπεῖσμεθα, ... μηδὲν ἄλλο προτιμήσειν ὑμᾶς, ... ᾧ οἱ τε θεῖοι μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ κανονικοὶ αὐτῶν καὶ σωτηριῶδεις λόγοι, οἱ τε Οἰκουμενικαὶ καὶ μερικαὶ τῶν ἁγίων Πατέρων Σύνοδοι καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας θεολογικώτατοι Κήρυκες ἀριδῆλως συμφωνοῦσι καὶ τοῖς τὰ ἐκείνων ἔργῳ φυλάττουσιν ἐντάλματα σωτηρίαν πάντως καὶ Βασιλείαν οὐρανῶν προξενούσιν...».*

Συνεπῶς, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Τρανὸς ἀπέρριψε μὲ τρεῖς σημαντικὲς σχετικὲς Ἀποκρίσεις του (1573-1581) τὶς δικές τους προτεσταντικὲς προτάσεις καὶ τοὺς συνέστησε νὰ προσαρμόσουν σαφῶς τὶς θεολογικὲς καινοτομίες τους στὰ καθιερωμένα διαχρονικὰ συνοδικὰ καὶ κανονικὰ κριτήρια τῆς ὀρθοδόξου πατερικῆς παραδόσεως, ἦτοι τόσο γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ Filioque, τοῦ αὐτεξουσίου, τῆς δικαιώσεως καὶ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων κ.ἄ. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐτόνιζε σαφῶς, ὅτι: «*Ἐπεὶ δὲ τῶν Μυστηρίων, τινὰ μὲν στέργετε, πλὴν ἐπισφαλῶς, διαστρέφοντες καὶ μεταβάλλοντες, ... τινὰ δὲ τούτων οὐδὲ Μυστήρια εἶναι λέγετε, ὡς παραδόσεις ὄντα, μὴ ὅτι γε τοῖς θεοῖς ῥήμασί τε θεμελιωθεῖσαι, ἀλλὰ καὶ πάντῃ αὐτοῖς ἀντιπίπτουσαι, ... κἀντεῦθεν καλοῦντες ἑαυτοὺς θεολόγους».*

Προφανῶς, οἱ λουθηρανοὶ θεολόγοι ἐπιδίωκαν κυρίως τὴν ἀναγνώριση τῆς *Αὐγουσταίας Ὁμολογίας* ὡς σύμφωνης πρὸς τὴν ὀρθόδοξη θεολογία γιὰ νὰ τὴ μεταχειρισθοῦν ὡς ἀξιόπιστο ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς τυπολατρικῆς μυστηριακῆς παραδόσεως τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὸν ὁμολογιακὸ τους ἀνταγωνισμό. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα ὅμως

αυτό, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας διέκοψε τὶς ἐπιστολιμαῖες συζητήσεις ὡς θεολογικῶς ἀλυσιτελεῖς καὶ τοὺς ἐδήλωσε ρητῶς ὅτι: «ἀξιούμεν ὑμᾶς τοῦ λοιποῦ μὴ κόπους παρέχειν ἡμῖν, μηδὲ περὶ τῶν αὐτῶν γράφειν καὶ ἐπιστέλλειν, εἴ γε τοὺς τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ θεολόγους ἄλλοτε ἄλλως μεταχειρίζεσθε καὶ τοῖς λόγοις τιμῶντες αὐτοὺς καὶ ἐπαίροντες, τοῖς ἔργοις ἀθετεῖτε, καὶ τὰ ὄπλα ἡμῶν ἄχρηστα ἀποδεικνύετε, τοὺς λόγους αὐτῶν τοὺς ἀγίους καὶ θείους, δι' ὧν ἂν ἡμεῖς γράφειν καὶ ἀντιλέγειν ὑμῖν εἴχομεν...»⁴⁶.

Ἀντιθέτως, οἱ καλβινιστὲς θεολόγοι τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Καλβίνου στὴ Γενεύη ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὶς σημαντικὲς προτάσεις τοῦ Μητροφάνη Κριτόπουλου, πρωτοσυγκέλλου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου Λουκάρεως (1601-1620), γιὰ τὴν ἰδιάζουσα συνοδικὴ αὐθεντία τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατ' ἀναφορὰν μάλιστα καὶ πρὸς τὴν παποκεντρικὴ Δυτικὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα λοιπὸν αὐτό, οἱ ἐξέχοντες καλβινιστὲς θεολόγοι τῆς Γενεύης ἀνέλαβαν τὴν πρωτοβουλία νὰ συντάξουν μίαν ἀντίστοιχὴ Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν *Αὐγουσταίαν Ὁμολογίαν*, ἣτοι μίαν σαφῶς Καλβινικὴ Ὁμολογία πίστεως καὶ ἐπέτυχαν, μὲ τὴν πρόθυμὴ μάλιστα ὑποστήριξη τοῦ φιλορθόδοξου καὶ εὐεργετικοῦ ὀλλανδοῦ πρεσβευτῆ στὴν Κωνσταντινούπολη Κορνηλίου Ἄγα (Haga), ὁ ὁποῖος ἐπέισθηκε ἀπὸ τὸν ἀποσταλέντα πολυπράγμονα καλβινιστὴ πάστορα Ἀντώνιο Leger, νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρι νὰ ἐγκρίνῃ καὶ νὰ ὑπογράψῃ μίαν Καλβινικὴ Ὁμολογία πίστεως, ἣ ὁποία ὅμως εἶχε συνταχθῆ ἀπὸ τοὺς ἐξέχοντες καλβινιστὲς θεολόγους τῆς Ἀκαδημίας τῆς Γενεύης.

Πράγματι, ὁ μετατεθεὶς ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κύριλλος Λούκαρις ἀποδέχθηκε ἀκρίτως τὸ ἐπίμονο αἴτημα τοῦ φίλου του Κορνηλίου Ἄγα καὶ ὑπέγραψε τὴν *Καλβινικὴ Ὁμολογία πίστεως*, ἣ ὁποία θὰ προβαλλόταν στὴ Δύση ἐναντίον ὅχι μόνον τῶν ρωμαιοκαθολικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λουθηρανῶν. Συνεπῶς, τὴν ἀποδέχθηκε ὅχι βεβαίως γιὰ νὰ ἀμφισβητήσῃ ἢ νὰ νοθεύσῃ τὴν καθιερωμένη Πατερικὴ καὶ τὴ Συνοδικὴ παράδοση τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ ἀπαξιώσῃ τόσο τὴν σχολαστικὴ τυπολατρικὴ μυστηριοκεντρικὴ θεολογία τῆς Συνόδου τοῦ

46. Βλ. Ἰω. Φειδᾶς, *Ἐκκλ. Ἱστορία*, ὁ.π., τ. III, σσ. 669-679.

Τριδέντου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (1545-1563), ὅσο καὶ τὴν ἀπορρίπτουσα ἀδιαλλάκτως ὅλα τὰ Μυστήρια λουθηρανικῆ θεολογία, ἦτοι τῆς ἐπισκοπικῆς χειροτονίας καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Συνεπῶς, ἡ ἀποδιδόμενη στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρι *Καλβινικὴ Ὁμολογία πίστεως* συντάχθηκε σαφῶς ἀπὸ ἐξέχοντες καλβινιστὲς θεολόγους τῆς Ἀκαδημίας τῆς Γενεύης, στὴ λατινικὴ μάλιστα γλῶσσα, κυκλοφορήθηκε δὲ ἀμέσως στὴ Δύση, γιὰ τοὺς ἤδη προαναφερθέντες λόγους, ὑπὸ τὸν προφανῶς πλασματικὸ μάλιστα καὶ ἀσαφῆ τίτλο: *Confessio fidei reverentissimi domini Cyrilli Patriarchae Constantinopolitani nomine et consensu Patriarcharum Alexandrini et Hierosolymitani, aliarumque Ecclesiarum Antistitum, Scripta Constantinopoli, mense Martio anni 1629*. Βεβαίως, ἡ *Καλβινικὴ Ὁμολογία πίστεως* μεταφράσθηκε στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐκδόθηκε μετὰ τριετίαν (1633), ὑπὸ τὸν ἀόριστο μάλιστα ἢ καὶ παραπλανητικὸ πλασματικὸ τίτλο: *Ἀνατολικὴ Ὁμολογία τῆς χριστιανικῆς πίστεως*⁴⁷.

Ἐν τούτοις, ὁ διχοτομικὸς καὶ ἀντιπατικὸς θεολογικὸς ὁμολογιακὸς ἀνταγωνισμὸς ὀξύνθηκε μὲ τὴν ἀντιπαράθεση τόσο τῆς μονομεροῦς τυπολατρικῆς μυστηριοκεντρικῆς θεολογίας τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ τοῦ μονομεροῦς ἀντιμυστηριακοῦ Εὐαγγελικοῦ Κηρύγματος, ἦτοι τῶν δύο ἀντιπάλων προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν γι' αὐτὸ ὁ ἀνταγωνισμὸς τους εἶχε τελικῶς κοινὲς καὶ τραγικὲς ἐκκλησιολογικὲς συνέπειες. Πράγματι, οἱ δύο διαφορετικὲς Ὁμολογιακὲς παραδόσεις ἀποσυνδέθηκαν αὐθαιρέτως καὶ ἀκρίτως ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀποστολική, πατερικὴ, συνοδικὴ καὶ λειτουργικὴ παράδοση τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κοινοῦ Συμβόλου πίστεως *Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως* (325, 381), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν χριστοκεντρικὴ ὄντολογία τοῦ μυστηρίου τόσο τῆς Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ τῆς ὅλης μυστηριακῆς τῆς ζωῆς.

Βεβαίως, ἡ χριστοκεντρικὴ ὄντολογία τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται πάντοτε ἀρρήκτως, ὅπως εἶδαμε, τόσο μὲ τὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Ἰησοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ὅσο καὶ μὲ τὸν ὅλο Ἐπίγειο Βίον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅμως πάντοτε μὲ

47. Βλ. Ἰω. Φειδᾶς, *Ἐκκλ. Ἱστορία, ὁ.π.*, III, τ. 679-696.

τὴν ἄρρηκτη καὶ ἀλληλέγγυα συνεργία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι ἄρρηκτη καὶ ἀλληλέγγυα αὐτὴ ἢ συνεργία τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος στὸ ὄλο μυστήριο τῆς ἐν Χριστῷ θείας οἰκονομίας, τὸ ὁποῖο προεκτείνεται καὶ στὴν ἐποχὴ τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ εἶναι πάντοτε ὁ Χριστὸς παρὼν στὴν Ἐκκλησία του, μὲ ὄρατὸ μάλιστα τρόπο καὶ σὲ λειτουργικὸ χρόνο, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς διακήρυξε, ἐζήτησε καὶ ὑποσχέθηκε στοὺς ἀποστόλους τὴν ἀδιάλειπτη παρουσία του⁴⁸, ἥτοι γιὰ τὴν κύρια σωτηριολογικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος⁴⁹.

Συνεπῶς, προφανῶς ἦσαν ἐπαχθεῖς, αὐθαίρετες καὶ ἄκριτες αὐτὲς οἱ θεολογικὲς καὶ ἐκκλησιολογικὲς ὁμολογιακὲς παρεκκλίσεις ἢ συγχύσεις τῶν σχολαστικῶν διχοτομικῶν προτάσεων τῶν δύο ἀντιπάλων πλέον ἐκκλησιαστικῶν θεολογικῶν παραδόσεων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως, ἥτοι τῆς ρωμαιοκαθολικῆς καὶ τῆς προτεσταντικῆς. Οἱ διχοτομικὲς αὐτὲς θεολογικὲς προτάσεις περιγράφονται ρητῶς καὶ ἀντικειμενικῶς, μὲ περιεκτικὸ μάλιστα τρόπο, ἀπὸ τὸν διαπρεπέστερο σύγχρονο προτεστάντη θεολόγο Karl Barth, ἀλλ' ὅμως καὶ εὐλόγο πάντοτε θαυμαστὴ τῆς πιστῆς στὴν ἀποστολικὴ καὶ στὴν πατερικὴ παράδοση θεολογίας τῶν μεγάλων καὶ ἐγκρίτων Ἑλλήνων Πατέρων. Ἄλλωστε, ὁ **Karl Barth** τονίζει ρητῶς, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐντυπωσιακὴ μάλιστα ἔμφαση, ὅπως εἶδαμε, τίς σαφῶς καταστροφικὲς ἐκκλησιαστικὲς συνέπειες τῶν διχοτομικῶν θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιολογικῶν τους ἀντιθέσεων μετὰ ἀπὸ τὴν προτεσταντικὴ Μεταρρύθμιση τοῦ ΙΣΤ' αἰ.:

«Ἴδου πῶς ἐξελίσσονται τὰ πράγματα στὴν Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία. Βλέπει κανεὶς σαφῶς νὰ ἐμφανίζεται ἓνα ἔλλειμμα. Στὰ πλαίσια τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἡ μυστηριοκεντρικὴ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ὑποκαταστάθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ λόγου. Ἔτσι, τὸ Κήρυγμα κατέστη πολὺ ἐνωρὶς τὸ κέντρο βάρους, ἐνῶ ἡ τέλεση τῶν μυστηρίων προσέλαβε περιορισμένο χαρακτῆρα. Σήμερον λοιπὸν τί βλέπουμε; Ἀπὸ τὴ μία πλευρά, τὴ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία τῶν μυστηρίων, στὴν ὁποία

48. Ματθ. 28, 18-29· 26, 26-29· Μάρκ. 14, 22-25· Λουκ. 22, 14-20· Ἰω. 6, 50-58· 15, 26-27· 16, 7-14· 20, 21-23· Πράξ. 1, 7-8· 2, 1-4. Α' Κορ. 11, 23-29· Ἐφεσ. 8, 13-22· Κολοσ. 1, 13-23 κ.ά.

49. Βλ. Ἰω. Φειδᾶ, Ἐκκλησιολογία..., ὁ.π., σσ. 17-133, 265-318.

τὸ Κήρυγμα εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο χωρὶς ἀποστολή, ἐνῶ, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, τὴν Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία, στὴν ὁποία ὑπάρχει ἐπίσης μόνον ἓνα Μυστήριο, ἀλλ' ὅμως οὔτε αὐτὸ ἀποτελεῖ ὑποχρεωτικὸ στοιχεῖο τῆς λατρείας τῆς. Οἱ δύο αὐτὲς τάσεις εἶναι μία μορφή καταστροφῆς τῆς Ἐκκλησίας. Τί μπορεῖ νὰ σημαίνει ἓνα κήρυγμα, τὸ ὁποῖο λειτουργεῖ εἰς βᾶρος τοῦ μυστηρίου, ἓνα κήρυγμα, τὸ ὁποῖο δὲν ὀδηγεῖ στὸ μυστήριο, καίτοι ὀφείλει νὰ τὸ ἐρμηνεύη;...»⁵⁰.

SUMMARY

The Nicene-Constantinopolitan Symbol of Faith (Creed) and the Preaching the Byzantine Mission

By Vlasios Ioan. Pheidias, *Professor Em.*
National and Kapodistrian University of Athens

The common ground of the integral and interdependent relationship of the Preaching of the Christian Mission is the evangelical and apostolic tradition both for the Incarnation of the Son and Word of God, by the Holy Spirit and Mary the Virgin, and for the entire earthly life of the Incarnate Christ, always with the cooperation of the Holy Spirit. Indeed, the Preaching of the Christian Mission was stringently and necessarily connected, on the one hand, with the Confession of the devout believers of faith in Christ, and on the other hand, that they might be united in the *one and only eternal historical body of Christ*. Besides, the “*body of Christ*” is identified with the *one, holy, catholic and apostolic Church*, i.e., in the unanimous evangelical, apostolic, liturgical and patristic tradition, and is experienced by the faithful through their participation in the sacramental life of the Church, always focusing on the divinely instituted sacrament of the *divine Eucharist*, i.e., in a *local, regional and ecumenical perspective*.

50. K. Barth, *La proclamation de l'Évangile*, Neuchâtel 1961, σσ. 26-27.

From this perspective, therefore, the Preaching of the Christian Mission linked the Confession of Faith to the initiatory sacraments of the Church, namely, *Baptism, Chrismation and the divine Eucharist*, and was expressed in the “*Baptismal Symbols (Creeds) of Faith*” in each local Church, i.e., as common and indisputable criteria of the apostolic orthodoxy of faith (*regula fidei*). Besides, the *Baptismal Creeds* were also validated in an ecumenical perspective, i.e., as the common “*Symbol of Faith*” (Creed) of the *First Ecumenical Synod* (325), which was supported and strengthened by the “*Symbol of Faith*” (Creed) of the *Second Ecumenical Synod* (381), which is why they were finally ratified by the unanimous decision of the *Fourth Ecumenical Synod* (481).

Consequently, they were definitively established as a common and now ecumenical “*Nicene-Constantinopolitan Symbol of Faith (Creed)*”, which was utilized by the *Byzantine Mission* both for the methodology of action and for the content of the *missionary Preaching*, not only to the peoples of the Byzantine Empire, but also to the barbarian tribes of the wider environment, especially with the impressive activity of the *Byzantine Mission* in the Slavic world, i.e., from the Balkan Peninsula to the Baltic Sea and from the Central Europe to the River Volga.

Indeed, the ambitious initiative of the Ecumenical Patriarch St. Photios (858-886) for the accomplishment of the *Byzantine Mission* in the Slavic world combined the missionary Preaching with both, the “*Nicene-Constantinopolitan Creed*”, as well as with the doctrinal terminologies of the seven common ecumenical councils of the Churches of East and West, and entrusted the organized missionary endeavor to the Thessalonian brothers Constantine-Cyril and Methodius of Thessaloniki, indeed with the support of the Byzantine emperors, so that Christian Europe might be born or reborn.

It is understandable, then, that the brilliant example of the apostolic endeavors of St. Paul, the apostle to the Gentiles highlighted both, the impressive methodology of his personal activity in the Jewish synagogues of the Greco-Roman world, as well as his use of Stoic philosophy to make his missionary preaching more attractive for the spread of the Gospel of Christ from Jerusalem to Rome and ‘to the ends of the earth’ (*Acts* 1, 7-8; 2, 1-4; 17, 16-25; *Rom.* 13, 1-9 etc.). Besides, his Missionary

Preaching was accompanied by the sending of the great *theological Epistles* to the local Churches founded by him, which he supported with the cooperation of his many and chosen apostolic disciples and collaborators, namely Timothy, Titus, Apollos, Artemas etc.

Indeed, his missionary activity elevated within a decade (49-59) the small Christian community of Jerusalem into an Ecumenical Church of the Greco-Roman world, i.e., from Jerusalem to Rome. This is why the universal methodology of Christian missionary work was generally established in the missionary activity not only of the local Churches of the first three centuries, but also of the great Patriarchal and Metropolitan Churches of the first millennium of the historical life of the Church. Besides, after the schism between the Churches of East and West in the 11th century (1054), their missionary activity waned and was finally abandoned after the secession of the Protestant Reformation of the 16th century, under the pressure of the violent Confessional rivalry between the heterodox Churches of the *second millennium* of their historical life.

The entry into the third millennium of the historical life of the Church was thus disconnected from the tragic consequences of the two World Wars of the 20th century (1914-1918 and 1939-1945), but the provocative imposition of *globalization* rejected the national, religious, spiritual, economic and social traditions of the communities. This has led to mass movements of economic migrants and refugees from the mainly third world countries of the East to the rich countries of the West, i.e., the countries of the European Union, North and South America, Africa, Australia and the Far East.

Indeed, in these hospitable countries, multicultural societies have been formed, to which millions of Orthodox economic migrants have taken refuge, even in heterodox environments, which is why political and ecclesiastical support for Greek economic migrants is necessary, both from the Greek Government and from the Ecumenical Patriarchate. After all, the multi-ethnic Orthodox Diasporas, i.e., of Greeks, Russians, Serbs, Romanians, Bulgarians, Arabs, etc., are coordinated by the Ecumenical Patriarchate, which is why the Apostolic Diaconate's assistance is necessary for its duty to control the canonical functioning

of the *Episcopal Assemblies of the thirteen (13) regions* of the multi-ethnic Orthodox Diasporas.

Of course, the Apostolic Diaconate of the Church of Greece was and is always vital, since it has the very important privilege of having a complete internal autonomy for the immediate, voluntary and appropriate support of the *Foreign Mission* in the African Continent. Besides, its relevant mission is constitutionally guaranteed not only by the relevant provisions of the Law 976/1936 "*On the Apostolic Diaconia of the Church of Greece*" (Articles 1-5), but also by the constitutionally guaranteed Charter of the Church of Greece, as an ΝΠΔΔ (Articles 40 and 41). Under this perspective, the minister of the Ethnic Education and Religions, George Rallis, in Chapter 12 of his Report (Articles 40 and 41), stated that "the Statute Charter provides for the *Apostolic Diaconia*, which is a missionary and educational carrier of the Church of Greece, and also for the establishment of an Inter-Orthodox Centre of the Church of Greece as an Institution that promotes Orthodox and inter-Christian relations in the external missionary work".

Consequently, the Apostolic Diaconia, as a missionary and educational institution of the Church of Greece, acquired almost all the necessary building facilities and almost all the necessary financial and other provisions. The Church of Greece has all the necessary facilities and almost all the necessary financial and economic resources for the appropriate and effective support of the statutory activities of the *External Mission* or its urgent needs, since they are now under pressure not only from the provocative and irregular claims of Russia, but also from the ever-increasing threatening missionary activity of Islam.

Indeed, in this constitutionally enshrined institutional framework, the Apostolic Diaconia can cooperate with the General Board of Religions of the Ministry of Education, in a mutual and constructive way, both through the relevant legislative regulations and through the necessary Presidential Decrees of Articles 60 and 61 of the Charter of the Church of Greece. Besides, in this institutional framework of supporting the Foreign Mission, the Greek Orthodox Diaspora of Greater Hellenism is supported at the same time, even in times of hardship.